

PAVLI ANTONII,

SS. THEOL. D. ET P, P.

DISQVISITIO

^{DE}

QUALITATE FUNDAMENTORVM,

ex quibus *Pontificii* ipsis PRINCIPIBVS
persuadere vulgo nituntur *Professionem fi-*
dei Tridentinæ; postulata siniul eju-
ratione Lutheranæ, quam vocant,
sextæ.

occasione scripti anonymi:

(Ursachen/warum der Durchl.

N. N. Catholisch worden.)

Anno M DC. XCVII. divulgati,

In alma Fridericiana d. XVIII. April. M. DC. XCIX. publice primum proposita.

EDITIO VLTIMA.

HALÆ MAGDEB. Typis CHR. HENCKELII, Acad. Typ.
A. MDCCXXIV.

14.

Luc. XVII, 20. sq. 33.

(Vulg.) Interrogatus autem (JESUS) a Phariseis : Quando venit regnum DEI ? respondens eis dixit : Non venit regnum DEI cum observatione : Neque dicent : Ecce, hic, aut, Ecce, illic. Ecce enim regnum DEI intra vos est. Et ait ad discipulos suos : Venient dies, quando desideretis videre vnum diem Filii hominis, & non videbitis. Et dicent vobis ; Ecce, hic, & ecce, illuc. Nolite ire, neque selectemini. Quicunque quæsierit animam suam salvam facere, perdet illam : & quicunque perdidet illam, uiuificabit eam.

I. Cor. II, 4. 5.

Non in persuasibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione Spiritus & virtutis : vt fides vestra non sit in sapientia hominum, sed in virtute DEI.

I. N. I.

§. I.

Onstat scheda anonymi, quæ
edita est sub finem anni M. DCXCVII.
variisque in locis eo tempore sparsa,
præfamine ad Lectorem, & catalogo
XII. fundamentorum (zwölff Grund-
Vesten der Cathol. Warheit)

Præfamen tam plenum est atra bi-
le. & nocendi libidine, ac indecoris
saltem insultationibus, vt id suis etiam, qui, æquiores fue-
rint ac benigniores, Principibusque maxime, quos in sce-
nam quasi producit, displiciturum omnino confidamus.

In ipsa recensione XII. cauſarum nihil quidem est, ad
quod non multoties olim responsum fuerit, quantum oport-
tuit. Fecit vero Maximi Principis nomen, mihi peculiariter
ex diuina prouidentia sacrum carumque (רְחִמֵּי יְהוָה עַלְיוֹן)
quo abutitur anonymous: fecit bonorum voluntas atque de-
fiderium, vt suscepimus tandem aliquod respondendi nego-
tium. Non, quod vere Christianis, vbiunque hi sunt, ad-
huc opus adeo sit scripto nostro apologetico: nedum, q[uod] intendam, sectæ quasi nostræ, vt videri quibusdam posset ser-
vire quomodo cunque velle: sive, quod sperem, multo maio-
rem fructum me apud adversarios reportaturum, quam re-
portarunt illi, qui ante me Spartam hanc adgressi sunt. Sed
permouerunt me iustæ rationes, eæque peculiares, quas iam

A 2

in-

innui: quodque, re auctu recenti, non plane desperem de aliquo inter ipsos hostes fructu.

§. II. Parcimus tamen exprimere tanti Principis nomen: ut ut exprimere hoc, eoque turbam facere, non dubitauit aduersarius; quia nullo modo verisimile est, verba schéda esse vel verba vel mentem *ipsius Principis*; quam saltem referre videri vult *anonymus*. Quis enim rerum gnarus (cætera ut taceamus, vnico iam exemplo habentes satis) ipsi tribuat *Principi*, quæ leguntur ad finem *octavi fundamenti*? In massen, inquit auch diese Secte bis auf diesen Tag her keinen erweislichen Heiligen herfürgebracht. Sane sectæ nulli acceptum referri debet, quum sanctus quis euadit: *nullum* vero inter nos, qui verbis hisce pungimur, fuisse vel esse sanctum, vel sanctum euadere posse ex *doctrina nostra*; id quidem est, quod ex propria scientia *Princeps Maximus* promptissime negauerit. Sed ad alia istius commatis respondebimus infra §.
XXVI. XXVII. XXIX.

Nec ita prius venit in manus nostras libellus, qui inscribitur: *Wahres Cathol. Glaubens-Bekanntniß*, so ein großer Fürst zu steuer der h. Warheit, und seinen lieben getreuen Untertassen zur Nach- und Unterricht, setzen lassen. Cuius libelli auctor non minus eundem ibi loquentem facit *Principem*, quem noster *anonymus*. Neque vero minus dubium adhuc incertumque est, an libellus iste voluntate atque mandato & dextera *Principali* in publicum exierit.

Sed ecce, Lector Christiane, dum recudendam primum typographo dedimus disquisitionem nostram Academicam, incidimus opportune in scriptum vetusti⁹, ex quo *anonymus noster XII.* sua *fundamenta*, immo maximam partem *Præfationis* sui, tantum non syllabatim, & ad singula verba, *exscriptisse* deprehenditur. Leguntur ista in *muri Civitatis S. oder Cathol. XII. Grundvesten*, des Durchl. S. u. h. Wolfgang Wilhelm Pfalz Grafens am Rhein, Herzogē in Bayern ic. von J. S. D. Selber mit kürzē Worten verfasset, Ingolstadii A. M. DC. XV. Germanice descriptis a Conrado Vettero,
S. I.

S.I. Latine propugnatis ab alio Iesuita, Iacobo Reihingio; qui tamen ipse paulo post descivit a Pontificiis: quam ipsam in rem conferri potest Balthasar Meisnerus in *thesibus*, quas muris tum opposuit, item in *depulsione excubiarum Jac. Reihingii pro muris*, aliisque scriptis, etiam Germanicis.

In prima quidem editione responsi nostri, post Meisnerum ita repetiti, nihil plane de tam indigna suppositione nobis erat exploratum vel cognitum: postquam tamen explorauimus! nihil ejusmodi inquirentes, aut etiam facile præsumentes: mutanda utique nonnulla fuerunt, præter pauca ea, quæ iure nostro in præsente editione addidimus.

Iam in præfamine anonymous noster mentionem fecerat Wolfgangi Wilhelmi, Principis Palatini ad Rhenum: sed inde non poteram præsumere, schedam hanc suisse exscriptam, quia ibidem quoque mentio fit Christinæ Reginæ Sueciæ, Augusti Sulzbacensis, Iacobi II. Regis Angliæ.

De aliis schedis, quæ circa recentius exemplum nostrum versantur, & in manus nostras forte quadam venerunt, ad finem quoddam velut *spicilegium* dabimus.

§. III. Quando itaque sic agitur luditurque nomine *Principum*, in fraudem *tranquillitatis publicæ*: in nos nullo modo recipimus, vt in posterum litem ingredi, & concertare cum quibusuis velimus, nedum vt fas esse existimemus, disputationibus immiscere, quæ stricte ad alterius spectant conscientiam. Nemo proinde a nobis, nunc vel unquam, exspectet singulares circumstantias historicas, quibus quidem, ceu nouis, & arcanis quasi, subinde premimur & exagitamur ab adversariis. Fundamenta simpliciter ponderabimus, vt leguntur hoc loco & repetuntur, nihil nisi ipsam rem spectantes, speque aliqua juandi ex utraque parte conscientias.

Prænotatam quidem exscriptionem nemo prudens approbauerit, omnium minime ipse *Princeps*. Speciem enim deceptionis publicæ præ se fert talis compilatio. Malim tandem auctorem, qui quis sit nescio prorsus, nec resciscere stu-

Jude v. 22.

dui aut studebo, relinquere Deo, qui nōvit solus plenissime, vtrum is ex mera ratione status Clericalis, an ex persuasione fecerit *erroneæ*, quam vocant, *conscientiæ*, an ex suggestione alterius.

Luc. XIX.

44. 47. 27.

De cætero optamus ipsi toto pectore, atque obsecramus etiam, ne quicquam ideo prætermittant subditi in vlo ordine, quod ad subditorum pertinet officium. Fecerint id quam optime, si contrito corde, vna nobiscum, recte didicerint *Deo reddere, quæ Dei sunt*. Quod si autem porro contemserimus nutus diuinos his diebus nostris, nec intelligere velimus recens tempus visitationis nostræ: proh dolor! aetum de nobis fuerit. Cessent tandem, quæsumus, fidelium pastorum oppressiones, cesset sacramentorum foeda prostituatio, cesset profanum patrocinium leuitatis ac vitæ voluptuarie, finem tandem habeat pertinax omne supercilium, iniuria, injustitia, hypocrisis, elenchi impatientia, obtrusio sectæ suæ; & quicquid mali asperioris materia vbiique locorum est.

Regat nos & lecturos omnes Deus, qui solus arbiter est controversiarum summus, qui solus corda penetrat, omniumque interna perspicit, sancto suo Spiritu! ipse aperiat misericordiosos, ut in diuinis diuine versentur, ac ab amore & errore mundi liberentur per benignissimum ac mitissimum Dominum nostrum Christum Iesum! Amen!

§. IV. Ut igitur ordiamur a summa totius schedæ, reponit Anonymus fundamenta XII. Zwölff Grundvesten der Catholischen Wahrheit, quorum

- (1) Primum nititur quæstione *facti*. dicit enim, multa affingi doctrinæ ipsorum a nostratibus.
- (2) Petitum est ab *Auctoritate & Magisterio Rom. Eccl.* circa interpretationem Scripturæ.
- (3) ab *ordinaria & insigni successione Pastorum R. E.*
- (4) a *PRIMATU & Præminentia Petri*.
- (5) a successione tali in *cathedra Petri vsque ad præsentem Rom. Pontif.*

(5) ab

(6) ab AVCTORITATE & consensu conciliorum circa Primatum R. P.

(7) a consensu Patrum *in hac ipsa materia*.

(8) a *multitudine Sanctorum* in R. E.

(9) ab incomparabili NVMERO Ciuium R. E.

(10) ab eorundem concordia *sub Rom. capite*,

(11. 12.) Loco fundamentorum sequitur **Conclusio**, qua concluditur ad *submissionis* necessitatem.

§ V. Ex qua fideliter data analysi, quasi e summa, judicet Christianus Lector de *Qualitate* fundamentorum (sive illa conjunctim attendantur, sive singula seorsim expendantur) quid valeant *intra conscientias*, in caussa, quæ ad *D:um* pertinet; judicet denique de qualitate *submissionis* ipsius, quæ exigitur expræmissis fundamentis.

Nec tamen præoccupare ullum velle videamur, judicium *de natura ac in dole eiusmodi persuasionum* candido cuique permittimus; accessuri statim ad breue singulorum fundamentorum examen nisi quod prænotandum, idque necessario, Pontificios persuasum his ire *talem fidem ac obedientiam*, *extra quam nemo saluus esse possit*. Sic enim habet *Professio fidei Tridentinæ*, recensitis *articulis* atque *anathematis*: *S. Cath. & Apost. R. E. omnium Ecclesiarum Magistrum & Magistrum agnosco*, R. que Pontifici, B. Petri Apostolorum Principis successori ac I. C. Vicario, veram obedientiam spondeo, ac iuro, simulque contraria omnia, atque hæreses quascunque, ab Ecclesia damnatas, reiectas & anathematizatas, ego pariter *damno, reiicio & anathematiso*. Hanc veram Catholicam fidem, *extra quam nemo saluus esse potest*, quam in præsenti &c. Legatur post alios quam plurimos illustris Actus Bambergensis d. 1. Maii. A. 1707. Atque hinc elucescit *verus status questionis*, ne quaquam dissimulandus. Quæritur nempe, quid valeant XII. illa fundamenta sive argumenta, ad *talem professionem acceptandam cum tam stricta * participatione omnium anathematum?*

*verus status
controversiae.*

* *Apoc.*

XVIII, 4.

(Eph. V, 12.)

1. Tim. V, 22.)

Nem-

Nempe ut intelligatur rectius, in quo neruum rei constituamus, suaserim ut Lector loca S. Scripturæ & C. T. (hoc est, Concilii Tridentini, editionis Halensis) quæ allegata hic sunt simpliciter, compendii caussa, verbis ipsis semper non expressis; saltem, sicubi opus videbitur, *expresse legat*, evolvat, ponderet, & videat, quo modo superaedificet. 1. Cor. III. 10. 22. quo modo *adplicet*, primum quidem penes semet ipsum, deinde ad alios; quia non nisi πνευματικῶς judicandum 1. Cor. II, 14. 6. 8. Certissimi enim sumus, quod ex ipsa evolutione attenta textuum biblicorum, viuiscam quan- dam lucem acceprura sint illa, quæ forsan paulo concisius contractiusque a nobis perscripta vel fastidiosa videri que- ant.

§. VI. Primum fundamentum, non absque singu-
lari caussa, denuo iam collocatur in acie, his verbis: Wel-
cher massen der Catholischen Lehre von den Widersachern
viel ungleiches durch untüchtiges und falsches Fürgeben
zugemessen wird, und sie weit anders lehren als diese
richten. Debeat Auctor, quia non sibi hæc exscripsit, sed
aliis, etiam Principibus, ad imitationem commendauit, vt
fatetur in fine præfaminis. probasse vno saltem vel altero
certo exemplo, quæ ipsis affingantur in doctrina nostra pu-
blica, & deinceps etiam ostendisse meliora in suis. Nos
ingenue profitemur alienum plane animum ab omnibus fal-
sis imputationibus, priuatorum, etiam; de quibus tamen vt
respondeamus, nemo vlla æquitate postulauerit. Quod si
autem tale quid probari posse, sitque occasio, quæ ullo
pacto fecerit ad salutem animarum, pro re nata minime dis-
simulauerimus.

§. VII. At vero & ilius nouimus ex vniuersa histo-
ria ecclesiastica, eos ipsos, qui vere sub reatu erant coram
Deo, testibus veritatis opponere semper consueuisse inter
alia exceptionem calumniæ, ac aliquod præsidium malæ
caussæ expectare ab opinione iniuriæ, ipsis quasi illatæ. Hic
est mos totius mundi, omniunque ubi uis hominum. Quam
insi-

Jac. III. 17.

insignem *crucem* non possunt prorsus declinare testes veritatis, ut ne habeantur subinde pro *mendacibus*, saltem pro iis, qui *modum hinc* inde inferendo *veritati* testimonio excedant. Id enim, quod pii reprehendunt ex *interiori de Patmo* bus principiis, examinatur ab aliis plerumque secundum *Lutheri §. 26.* nudam superficiem, ciuilesque regulas, & externum habi- tum verborum *quorundam*, quæ arripiunt, non considera- to *animo, spiritu & norma* arguentium; quasi vero non sit merito *præsumendum* potius, quod in his rebus, quæ veterem hominem, veteres mores, & commodum carnis affici- unt, *multa dissimulentur*, & suco illinantur, quo ad eius fieri potest; docente quotidiana experientia. Sic illi Act. V, 28. 24. inuehebantur in Apostolos, qui voluerint ipsis impingere inuidiam occisi Nazareni, & dogmatibus suis implere urbem Ierusalem. conf. Act. VII, 51-54. 18. 19. 28. Quid? ipsi Principi veritatis tribuebant Iudei mendacium. *Quis, inquietes, querit te interficere?* Ioh. VII, 19. 20. 25. 48. VIII, 37. 40. 45. 59. Act. VII, 54. 52. Idem Luc. XI, 45. 51. 31. 32. pro obtrectatore habetur. Similia exempla sunt Act. XVII, 18. 22. 34. 11. 2. Cor. VI, 8. Mal. I, 6. 7. sq. Prov. XXX, 20. 28. coll. Zach. V, 6. 7. 8. sq. & Apoc. II, 2. 9. 13. 14. 21. III, 1. 9. 16. 14. Ier. VIII, 8 & V, 13. 5. Hos. V, 4. 1. VIII, 12. 11. 4. X, 2. 1. 15. XII, 8. 3. 14. 15. Luc. XX, 16. 20. Matth. XXVI, 25. 60.

S. VIII. Nisi igitur conuertatur quis ad *ipsum Deum*, ac in Deo ad *ipsam rem* & meram veritatem: colorem huius *præiudicij* superare in solidum non valebit, sed in per- petuum multis modis ac speciebus circumagetur. *Hæc est origo litis incomponibilis & assidue inter veraces & fallaces*, quod virique sua studia afferunt solidam esse, ita ut nisi solus Dominus hic iudicet, nullus hominum iudicare possit.

Ita Lutherus ad illud Ioh. X, 6. & ad alia Scripturæ loca. T. 2. *Ien. L. f.* Laboris autem in Deo Domino fructus is tamen omnino tan- 127. b. 129. b. dem est, ut inueniri possit discrimin falsi a vero. Apoc. II, 2. 135. a. 194. a. I. Cor. II, 15. 1. Ioh. II, 20. sq. Ioh. X, 5. 14. IX, 27. 28. 34. 40.

41. 22. Legi hanc in rem meretur Præfatio Lutheri germanica in Prophetas, de *imputatione superstitionis & idololatriæ*.

§. IX. Eo rerum statu dolendum :sane , totum fere orbem Christianum succumbere his partium studiis, idque multo maxime postremis his temporibus, vt vltro citroque declinentur imputaciones, raro autem præstetur veritas innocentiae, in propria sua vi atque Christiana indole. Pars partem onerat summe odiosis præsumptionibus atque fabulis, abreptis interdum simplicibus ad immania odia. Armantur *Reges & Magistratus* ad grauissimas vexationes subditorum, contra omnes Christi regulas, Accidit impingere interdum alios in quæstionibus facti, ex defectu certioris historiæ , absque calumniandi animo. Quid igitur? Nostra pax est, omnibus vbiique mortalibus bene velle, salua veritate; cauere omni studio a specie falsarum imputationum ; reliquas turbas , quas patimur, patienter Deo commendare ; hanc etiam calumniæ obiectionem, si aliter euitari non possit, in humeros suscipere, bona tamen cum conscientia; paratissimosque esse ad omnem veritatis agnationem , si meliora ab aliis doceamur ; Deumque simul implorare , vt ipse tandem detegat tenebrarum turbarumque veros autores , & abscondita omnia. Necessarium quippe est Ecclesiæ *donum discretionis spirituum* ; ne omnes promiscue grauemus, aut incusemus. 2. Cor. II, 5. 6. 11. 16. Apoc. II, 2. 9. 12. 13. 18. 20. 23. 24. III, 4. 9. 15. Rom. XI. XIV. XV. tot. Ezech. XIII. 22. 23.

§. X. Speramus vtique, cordatores sub Papatu * ipsos de

(*) OTTO Comes a Bronckhorst, Administrator Episcopatus Osnabrugensis Suffraganeus, in decreto ad manuale Osnabrugense controversiarum (inscribitur kleiner Catholischer Unterricht des Stiftes Osnabrück) suis iuiunxit eo tempore, ne aut in familiari colloquio, aut e publicis cathedris, ad inania scommata contentionesque probrosas deduci se se permittant. In Præfatione uberioris id ipsum ducitur, Et hoc etiam agnoscitur, da hingegen auch von Urver-

de consequentia *primi* huius fundamenti simile laturos iudicium. omnes enim ad vnum facile intelligunt, cœtum aliquem, nisi cetera sint paria, nequaquam ex eo, quod ipsi forsan in multis sit iniuria, habendum prorsus purum, ne dum vt illi quis tuto fese addicere in totum queat; quam tamen ad strictionem rigide iniungit hodierna R.E. Nourunt ipsi, multa vulgo hominibus, ne Christianum quidem nomen habentibus, perperam tribui; vnde tamen ad causam illorum *bonam* non concludent. Veritas sane, eaque unice saluifica, longe maior res est, quam vt inniti velit argumento tam lubrico, tam vago, alieno ac remoto, plerumque etiam *particulari*. Demagogi tamen gaudent ita argumentari, quia sciunt paucos (etiam inter Magnates) subire laborem * & scrutinium propter veritatem; & quæ** Apoc. II. 2. Eph. IV, 14. Tit. I, II,

* *Apoc. II.*
2. *Eph. IV,*
14. *Tit. I, 12.*

§. XI. Ceterum credimus licere nobis, hac occasione reuocare Pontificis in mentem, qualia maioribus nostris, non priuatim, sed *publice*, imputauerint, tametsi sat sese hi *declarauerant* publice ac priuatim. Petamus exempla ex ipso Concilio Tridentino, in quod iurare tenentur, qui ad ipsos transeunt; ad quod prouocatur in *muri* S. ciu. p. 17. 19.

Sest. VI. c. 9 13. can. 20. in odium nostratum, velut hæ- *exempla*
reticorum, sicut *inanis* illa fiducia, qua *iactemus* absolu- *imputatio-*
tam certitudinem status gratiæ in *ea sola* fide, *qualem* idem *num, seu in-*
fingunt. p. 5. sq. 56. 71. 73. 83. c. 6. 110. *stantia ex ipso*
publico R. E.
scrubule.

Sess. XIV. c. 6. Sess. XXIII. c. 4. (collatis utrobique pro-
B 2 œmi-

unverständigen Catholischen andere Stück den Lutherischen aufge-
bürdet werden, die sie ebenfalls verfluchen; darum solche Unver-
ständniß zu schlichten, und mehr in Vertrag zu leben, hat man
nothwendig befunden ic. *Etiam in hunc inter alia finem Ernestus*
pius Dux Gothanus iussit olim D. Eliam Vieilius consignare gründl.
Unterricht aus Lutheri Schriften, scriptum utilissimum, editum
Gothæ 1675.

(emis) tribuitur illis, quod omnes Christianos *promiscue*
 N. T. Sacerdotes esse: aut quod verba illa Domini Matth.
p. 119. sq. II. XVIII, 18. & Joh. XX, 23. ad omnes Christianos *indifferen-*
160. 182. *ter & promiscue dicta fuisse docuerint.*

Ne de *specie pietatis*, ne de *nouatoribus* (vt Sess. XIV,
 c. 9. ab initio & in fine loquuntur Tridentini; idque in refe-
 renda thesi nostra de *nova vita*); ne, quod de Baptismo can.
VI. ne de multis aliis dicamus, quibus doctrinam nostram
 publicam, satis superque iam tum *declaratam*, obruere
imputationibus ausi sunt.

Gerb. Titii exercitatio Helmstadii A. 1652. edita occasione Erbardi S.
R. I. Comitis Truchsessii de Wetzhausen §. 3. f. 15. 16. sqq.

Neque tamen agnoscet *anonymus noster consequen-*
tiam, si quis e suis *ideo* volet ad nos transire, *quia nobis*,
ut ostendi, ipso in C. T. fit iniuria.

S. XII. Possemus quoque ex eodem ipsorum symbolo
exemplis probare, quæ iam tum diffessi fuerint, vt adeo nihil
 noui sit, si tot ingenia colores inuenient suis assertionibus.
 Attamen satis incurrit in oculos, quid sub Papatu *præualeat*,
 ex quo iudicandum; nec nunc demum *rem* aliter comper-
 tam fuisse, dici solide potest. Utinam res sepe haberet ali-
 ter in fundamento! Si cui autem adhuc videatur speciosa
 esse hæc exceptio, saltem ex eo, quod sint iam sub Papatu,
x. Cor. XIII, qui aliter in multis sentiam: iste meminerit, nos meliora
6. quæque dudum expectasse; nec ægre feremus, si multæ my-
 riades *vere bonorum* sub Papatu recitari queant. Verum
 enim uero qui sepe addicit hodiernæ R. E. non iubetur is his
 melioribus sepe adiungere, sed sidiens dare iubetur ex *Cleri*
 dominantis *præscripto*, quod §. V. attulimus. Neque est,
 vt boni illi sub Papatu, qui rectius sepe sentire sibi consci
 sunt *cōram Deo*, potent, nos aduersus ipsos velle agere; ta-
 met si iidem minus indignabuntur, si boni sunt, cum de pe-
 riculo in *vniuersum* admonemus: sed ipsi nobiscum atten-
 dant, an & quatenus veræ sint imputationes, quibus praxim
 & principia dominatus ecclesiastici aggrediamur. Tunc
 enim

enim intelligent, nos multo minus respectu ipsorum, *crimen falsi committere.* De cetero pie aliquando Augustinus: illi, inquit, *in vos sœuant, qui nesciunt, cum quo labore verum inveniatur, & quam difficile errores caueantur.* illi *in vos sœuant, qui nesciunt, quam rarum & arduum sit, carnalia phantasmatu pia mentis serenitate superare.* Illi *in vos sœuant, qui nesciunt, cum quanta difficultate sanetur oculus hominis interioris.* illi *in vos sœuant, qui nesciunt, quibus suspiriis & gemitibus fiat, ut ex quantulacunque parte possit intelligi DEus.* postremo illi *in vos sœuant, qui nullo tali errore decepti sunt, quanto vos deceptos vident.* Hæc de fundamento primo.

Eodem limine gaudet le nouveau triomphe de l'Eglise, libellus Parisis A. 1701. editus in gratiam Principis Palatinæ p. 4 33. sq. Experta autem est hæc ipsa, longe certius & constantius solatium requiri ad pacem conscientię.

§. XIII. Fundamentum alterum ab AVTORITATE hermeneutica petitum esse, probant verba Antagonistæ sequentia: kein steiffers u. kräfftigers Mittel die Wahrheit zu erkennen seyn, als die Autorität und ansehnliche Meisterschafft der Catholischen Kirchen, welche zu allen Seiten, Alter, und Welten, eine gleichstimmige u. beständige Auslegung der Schrifft, und Erklärung in Glaubens-Sachen geführet. Fulcri loco additur hæc ratio, quasi compellens: Weil alle Seeten aniezo in so grosser Anzahl, eine so wol als die andere, sich der Heiligen Schrifft, als der einigen Regel und Richtschnur ihres Glaubens, berühmen, und doch mehr nicht, als ein einiger Glaube wahr seyn kan. Successoriantur alia principia vulgo recepta, faltem in praxi nimis ubique (communi malo) prævalentia; quasi v. c. fides salutifica præcipue consistat in potentia intellectua; quæ potentia cum (si libere exerceri velit) penes omnes non sit tutra, compellat ad Autoritatem; ut aperte ad Principem quendam prodidit Carolus Desiderius Royer de Nommçy, in der Catholischen Glaubensburg p. 80. sq. 250 Item: quasi usus & vis Scripturæ sacræ præcipue consistat in apprehensione intellectuali; quasi etiam Scripturæ sacræ claritas non sit ita

B 3

con-

constituta, vt, qui vult, ex ea ipsa, inuocato Spiritus S. auxilio, percipere ipse possit ea, quæ ad salutem & pacem cum Deo, simulque ad bonum ordinem, & caritatem proximi, sunt necessaria; vel quasi Scripturæ & veritati ipsi præiudicet difficultas eluctandi, vel opinionum multitudo; vel quasi philosophiæ * aliisque scientiis adstricta sit fides salvifica. Vide infra in spicilegio §. 3.

Wahres ca-
thol. Glau-
bens-Bekent-
niß, so ein
grosser Fürst
z. p. 1, 2.

§. XIV. De quibus affectatis hypothesibus, & quam misere per eas animi abducantur a genuina indole religionis, & a scopo simplice Scripturæ (vnde mirum non est oritur difficultates, ex quibus ipsis isti magisterium & autoritatem sibi conciliant) plurima quidem monenda forent. Nobis vero videtur h̄ic consultius, vt ipse Lector statuere eo breuius apud se possit, quid methodus ista hierarchica, spiret, per exempla audire ante omnia exempla & praxin ipsius C. T. authentica. C. T. periculum eiusmodi magistri.

Ostenditur
per exempla
a. C. T. peri-
culum eius-
modi magi-
sterii seu di-
sponsa Christi mystica describitur, vt castrorum acies ordina-
turae p. 8a (Cant. VI, 3. 9.) restringitur ad ecclesiasticam suam hie-
rarchiam; idque simul ex odio doctrinæ Euangelicæ de sa-
cerdotio spirituali (non quorumuis promiscue, sed) Christiano-
rum? p. 160. Vid. D. Io. Adolphi Frohnii scriptum Edmundo Baumanno oppositum Mulhusæ 1703. Mitiora reperias in ipso Matthia Citardo G. Cassandri cætaneo, ad 1. Io. II, 20, 27.

§. XV. Quid, quæso, spirat, quod locus scripturæ, quo stirii seu di-sponsa Christi mystica describitur, vt castrorum acies ordina-
turae p. 8a (Cant. VI, 3. 9.) restringitur ad ecclesiasticam suam hie-
rarchiam; idque simul ex odio doctrinæ Euangelicæ de sa-
cerdotio spirituali (non quorumuis promiscue, sed) Christiano-
rum? p. 160. Vid. D. Io. Adolphi Frohnii scriptum Edmundo Baumanno oppositum Mulhusæ 1703. Mitiora reperias in ipso Matthia Citardo G. Cassandri cætaneo, ad 1. Io. II, 20, 27.

Quid, quæso, spirat, quod ibidem ad dictum Christi de ianua ecclesiæ (Io. X, 1.) tanto decreverint seruore, fures & latrones, non ecclesiæ ministros, per ostium ingressos, habendos esse, qui ordinationem fine populi & Magistratus consensu irritam dixerint? p. 161. (infra §. 19. 22. in fine) Immo quod ibidem textum ex Vulgata Latina de regenda (pascenda) ab Episcopis ecclesia (Act. XX, 28. 17.) ad regimen suum Episcopale transtulerint?

Quid, quæso, ad gratiam DEI & salutem animarum, pascendarum siue regendarum (Pastoris enim & Pastorum

ti-

titulus frequens est in *fundamentis* anonymi nostri, titulus
sane significantissimus, vel quid etiam ad Scripturam illu-
strandam contra sectas, facit, quod hanc in se AVTORI-
TATEM ipsa agnoscit hodierna R. E. vt declareret, verba
institutionis S. cœnæ non esse contra factam ab ipsis mutatio-
nem, et si Christus Dominus Sacramentum cœnæ pane & vi-
no instituit? Seff. XXI. c. I 2 3. cum abusu loci 1. Cor. IV. I.
(de dispensationibus) 1. Cor. XI 34. & Io. VI, 51 54.

Quo, quæso, iure *anathema* pronunciant, si quis dixe-
rit, illis verbis: hoc facite, Christum non instituisse apo-
stolos *sacerdotes*, aut non ordinasse, ut ipsi, aliquique *sacerdo-
tes*, offerrent? Quid, quælo, mouit eos, vt de *Missa* sua
explicarent locum illum Malachiæ de *oblatione munda*, ita
vt hæc nulla indignitate, aut *malitia sacerdotum* offerentium
inquinari possit? p. 147. 148.

Cui bono contra nos declarat synodus, quasi re bene
gesta, hanc *concupiscentiam*, quam aliquando Apostolus ipse p. 31. 38. 22.
peccatum appelle, ecclesiam catholicam nunquam intel-
lexisse peccatum appellari, quod vere & proprie, in renatis
peccatum sit?

An digne interpretatur Scripturam S. vel animabus
consulit, quando sub anathemate *veram* fidem statuit, licet
non sit *viva*? seff. 6. can. 28. p. 73. 59. vid. diff. nostra de bar-
monia fidei §. 45. sqq.

Sic τὸ gratis *iustificari* vult ita *intelligi*, vt nihil eorum,
quæ iustificationem præcedunt, fides five opera, ipsam iu- p. 49. sq.
ftificationis gratiam promereatur; salva tamen assertione,
quam reservat & sub anathemate proponit: quod hominis p. 60. sq. 76.
iustificati opera bona vere + mereantur vitam æternam. quam sq.
aduersus nos institutam contradictionem excipit clausula p. 3. 4. 62.
generalis, quod, nisi quisque fideliter firmiterque recepe-
rit declarationes istas de iustificatione, iustificari non pote-
rit.

Cur tanto Zelo textum Io. XX, 23. in antithesi *intelligi*
vult

+ apol. A. C. p. 138. l. 6.

vult de *potestate* tali, qualem vrget Sess. XIV.? An cura animalium coegit ipsos, ut doctrinam humanam, de casibus *reservatis*, ad *auditoriatem diuinam* tam rigide referrent? Quorsum magisterium, quod sifit R. E. velut *magistra* in applicatione * dictorum Scripturæ ad *delectum ** ciborum*, & festa sua, tanquam ad rem maximam? Quæ certe res longe gravior est in ipsis illis allegatis Scripturæ dictis? Quodque post C. T. Pius IV. R. P. in bulla confirmationis edixit: si cui visum fuerit egere in eo quid *interpretatione* aliqua, ut ascendat *ad locum, quem Dominus elegit*, ad sedem videlicet Romanam, omnium fidelium *magistram*, cuius *auditoriam etiam* p. S. Synodus tam reverenter agnoverit.

§. XVI. Quæ specimina *magisterii*, secuturaque etiam *exempla*, qui consideraverit pro dignitate rei, de qua nunc agitur: is certe constituere secum poterit de qualitate huius *fundamenti*, quidque præsumere vel sperare de tali magisterio debeat. Videbit, si ex aliqua ratione hic agi videatur, committi saltum a *difficultatibus*, circa usum sacræ scripturæ *accidentibus*, ad eiusmodi *auditoriatem Ecclesiasticam* dictatoriam, eumque saltum nimis grandem nimis violentum (*poenis a iure statutis*) & conscientiis periculose. Prægustum etiam iudicii ipse capiet de *reliquis fundamentis*, quæ omnia non minus tendunt ad *auditoriatem*, qua acquiescendum sit. Quæ *methodus persuadendi*, an secum ferat salutem animalium, meramque mentium cum DEO & proximo unionem, cordatores ipsi sub Papatu dijudicent. Videatur diss. nostra de *auditoriate ecclesiæ*, qua *mater est collata Clementis XI.* hodie P. R. damnatione quamplurium propositionum, quæ Romæ prodiit A. 1713. sexto Idus Septembris n. 79, 86 94. 95. contra liberum exercitium lectionis librorum Scripturæ.

§ XVII. Species huius fundamenti, de tot *Sectis* equa-

* Tim. IV, 1. II. 3. Tim. IV, 6. 3. Ebr. XIII, 17. Luc. X, 16.

** p. 179. 182. 183. sq. Coloss. II, tot. p. 181. f. 131. 134.

*Liter ad S. Scripturam prouocantibus, locum forte habet apud eos, qui nimis impatiens sunt oneris alicuius in Ecclesia militante suscipiendi, nec rem tanti habent, ut multum eapropter incommodi ferre velint, adeoque ex eo animi habitu putant, incommoda hæc (quæ sæpiuscule nimium ex-
aggerant, & alia ratione ac via mitigare poterant) breui manu per auctoritatem in rep. auertenda esse. Vel apud eos 23. 46. 100. valebit ista species, qui minus recte imbuti sunt de habitu Religionis Christianæ ad vitam ciuitem; confundentes curam animæ cum regimine politico. Vel penes ignauos, eosque etiam, qui participare volunt cum ipsis humana commoda. Hinc magnus, etiam in Rep. applausus: hinc audacter propinantur vulgo tales hypotheses, quia nouerunt Statistæ, multo plures esse, qui humana diuinis curis præferre, quam postponere audent.*

Ipse vero Petrus (cuius prærogativam atque primatum, Nic. a JESU quatenus ad Romanam sedem deuenit, deinde, tanquam fundamentum, exhibit noster anonymous) bene nouerat, quo modo multi abuterentur S. Scriptura. Sed non ideo tale quidem tribunal erexit; remedia tamen ea ostendit, quæ (saluo labore, hæc in vita obeundo, saluo etiam scandalo crucis) omnino sufficerent, si modo nihil aliud absistis quæreretur, quam spirituale bonum, quam anima, quam victoria unius viuae fidei in suauissimo Salvatore mundi 2. Petr. II, 1. sq. III, 16. 17. I, 18. 3. 19. sq. Neque nunc demum difficultates hæc in mundo obortæ sunt, velut nouæ: & in omnibus tamen apostolicis scriptis ne vestigium quidem extremi huius consilii (quod cum securitate commixtam remedii spiritualem desperationem fouet) reperire est. Condolamus quidem aliquos sic obrui hoc fascino, ut vix dubitant aliter fieri posse; sed deteriore reuera loco illi sunt, qui ex calamitate generis humani confirmant sibi astute magisterium, ut deterritis miseris, omnia sacra in cleri sui & confortium manus plane dedantur. Ea sane prædominaturi-

C

en-

*Jer. V. 31. §**s. 13.**Rom. I. 28.**Pf. CXIX. 155.**23. 46. 100.**a Cruce p. 23-**41. 61. sq.**Maria in elu-**cid. Johannis**a**Cruce p. 23-**41. 61. sq.*

entium libido (quam modo, qui intactam relinquunt, sub
hac auctoritate in lata mundi via tolerantur indulgentissi-
me; etsi ista auctoritas praetextu fulciri soleat coercendi pe-
* C. T. p. 22. tulantia * ingenia) plane aliena est a spiritu & ministerio a-
sq. apostolico. Ministerorum enim ecclesiæ officium est, succur-
rere lucentibus, ut usus Scripturæ dirigatur ad rectum fi-
nem, sicque reddatur salutaris ac facilis; non ut intricetur,
Job. VII, 49. aut e dubiis vexatis captetur imperium in intellectum alte-
35. Luc. XI, rius, & vexet censura plerumque columbas. Agnoscamus
52. nos cum reuerentiam ministerium explicandis & applicandis
sacris litteris: & quicquid vere boni subesse posse quis cen-
seat, ceteris paribus admittimus. Usum porro Scripturæ
quando volumus liberum, de vere simul nostros admone-
mus usu & fine legendæ scripturæ; nec non, qualis lector
esse debeat, nostros præmonemus, ne quid fiat promiscue, &
illotis manibus. Neque etiam nos per sacerdotium spiritu-
ale, quod illi adeo metuunt, quod iterum monemus, illa ex
parte intelligimus licentiam promiscuam, cuius relictam ad
inuadendas sacras literas, ut cuius liceat suæ prudentiæ in-
nixo, in rebus fidei & morum, S. Scripturam ad suos sensus
contorquere. Absit hoc per omnem modum. (D. Barthol.
Elsneri allersicherster Himmels-Weg art. 1. qu. 14 - 18 - 22. art.
8. qu. 37. 38. 39. artic. 9. qu. 27 - 43. artic. 10. qu. 21. 32. 37. 43.
artic. 12. qu. 6. sqq. Reliqua, quæ accidunt, incom-
moda, Deo ubique commendanda, & ad messem illam re-
seruanda censemus, nec propter incommode aliquod u-
lus scripturæ liber coarctandus. Sic quidem manserit una
vera fides; sic optime sibi constabit ordo; sic satis pate-
bit notitia salutis, nisi quis ipse velit distrahi amore seu re-
ligione mundi. Sic etiam multæ querelæ de sectis cessa-
uerint: sectarum enim plurimarum causa est illa ipsa sæ-
ua ambitio imperii in intellectum alterius, quounque tan-
supra §. XII. dem nomine tegatur: quodque tot aλλότρα passim obtru-
in fine. Quare laborum in studio veritatis nos æque non
pu-

pudet aut tædet, quam non pudet laborum in pœnitentia.
 Cur nos peccatores calcare nolimus viam illam angustam?
 an angustiæ, quæ oriri possunt, præiudicium gignant? Su-
 specti potius sunt, qui declinare docent has molestias,
 vt ipsi rem suam sibi habeant. Per Deum rogamus, vt qui-
 libet in se descendat. Matth. VII, 15. 14. 13. Quod enim
omnes tangit, ab *omnibus* curari debet; quamlibet graue sit.
Est *vna fides*, vt ait anonymus noster, est *vna veritas*. Quid
 mirum, quod vbique inter multiplex mendacium, multa lu-
 dia requiritur pro tuenda *vna veritate*? certe non pudet nos
 illius, quod de nostra olim theologia dixit ad Philippum
 Melanchthonem in conuentu Augustano, Ioannes ille Gla-
 picio, Caroli V. Cæs. Confessarius: *vos habetis theologiam,*
quam nemo intelligit, nisi multum oret. Sed & meminimus
 illud Erasmi A. M. D. XIX. ad Frideric. sapientem Eleæt.
Sax. nos, quorum proprium munus est DOCERE, COGERE MALU-
MVS, QVIA FACILIUS. Reliqua pars mundi eo iam pro- *Jer. XXIII,*
 pendet, vt studium religionis ac scripturæ velit sine lite, *36. 5.*
 velit sine angustiis, velit sine molestiis. Ideo praesentes sive
dominantes, quas vocant, religiones, vt sunt receptæ, boni
consulendas iubet. Illi enim, qui de mundo sunt, possunt *Luth. T. 3.*
*turbas mouere, quando libet, & postea ex his turbis, quas *Jen. Germ.**
ipſi excitarunt, aliis audent persuadere, quod ergo auctori. f. 337. sq.
tate opus sit, atque vinculis conscientiarum, pro conser-
vanda vna fide, legibus scilicet suis semel stabilita. Sæpe
 inde ad bella, & sanguinem ciuium profundendum, susci-
 tantur *Principes:* sicque, quæ hos od vim faciendam exci-
 tat, Hierarchia illa Ecclesiastica, *caſtorum acies euadit, in*
alio adhuc sensu atque eo, quem §. XV. attigimus. At hæc
sufficient de fundamento secundo.

§. XVIII. In ponderando fundamento TERTIO, quod
 desumptum diximus ab ordinaria & insigni successione pasto-
 rum R. E. licebit nobis esse paulo brevioribus; etsi scriptor
 hic non modo *personalem*, sed præcipue doctrinalem ab

C 2.

apo-

§

apostolis successionem, commendare videri posset in pastoribus R. E. Welche, inquit, in unzertrennlicher Ordnung, und Folge rechtmäßiger Hirten, je und allerwege die einige, steiffe und unveränderte Lehre, von denen Aposteln bis auf diese Stunde, hergebracht und erhalten. Præmiso de *Apostolis* elogio, quod cum præcedente stylo magnifico conuenit: Sie mit vollmächtiger Gewalt und höchster autorität staffiret und versehen.

*Textus. C. T.
de successione.*

§. XIX. De *successione in officio seu functione*, varii sunt in C. Trit. textus. Primus in L. de audiendis confessionibus ab ordinatis pastoribus, ceu *apostolorum legitimis successoribus* p. 106. Alter in L. de missa & sacr. ord. dicit, apostolis *eorumque successoribus in sacerdotio*, potestatem traditam consecrandi &c. p. 147, 158. Tertius declarat, praeter ceteros ecclesiasticos gradus, episcopos, qui in apostolorum locum successerint, ad hunc hierarchicum ordinem præcipue pertinere. Ibidem p. 161. & p. 163. can 7. pro *legitimis successoribus & ecclesiæ ministris* non habentur, nisi qui rite ordinati & missi sunt ad ecclesiastica & canonica potestate: qui aliunde veniant omnes non *ecclesiæ ministros*, sed *fures & latrones*, per ostium non ingressos habendos esse. (Supra §. 15.) Nihilominus, tanquam Christi ministros respici vult synodus sacerdotes, etiam eos, qui peccato mortali tenentur, in functione remittendi peccata, eosque prae sentire, qui in malis sacerdotibus hanc potestatem (adeoque & successionem) non esse contendant, Sic & fess. 22. c. 1. cum de Missa proposuisset, deque *successoribus in sacerdotio*, (notum autem est; quanti ipsis fit sacrificium missæ propitiatorium offerre Deo) paulo post addit, nulla indignitate aut malitia *offerentium* inquirari posse mundam illam oblationem.

Ipsam vim verbi & sacramentorum pendere a meritis & dignitate ministrorum, qui affirmet? Sed quis fundatum sic admittat, per ac propter successionem, quæ deinceps tam puris thesibus tuenda & repugnanda est? Vbi vlla in his a *Paiogia Spiritus apostolici?* conquerebatur Luther-

p. 120.

therus suo tempore de vulgari exceptione, quod si vita mi-
nus recta sit, doctrinam tamen rectam esse. (vide etiam in-
fra in spicil. §. 3.) Opus igitur est, ut in iactata doctrinæ
seu ὁρθοδοξίας & cultus successionē, hic quoque videamus ^{diff. de Patmo} ^{Luth. §. 29.} ^{seq.} ^{Seff. 21. c. 1.}
statim de probatione, per aliqua saltem exempla (quia infra p. 140.
§. 21. 22. non nihil huius redibit.)

Fatetur C. T. Christum Dominum in ultima Cœna ve-
nerabile Sacramentum in panis & vini speciebus, instituisse,
& Apostolis tradidisse. Fatetur tamen, progressu tem-^{c. 2. p. 142. 20.}
poris latissime iam mutatam illam consuetudinem; quam ^{sq. p. 145.}
nunc pro lege habendam decreuerit. Rogamus, vbi hic
successionis fauor apostolicæ?

Quæ ibidem peremptorie inculcat de auctoritate mu-
tandi, ac de potestate Ecclesiæ, valde violenta pharmaca
sunt. V. supra §. XV.

Dicit, doctrinam suam de iustificatione esse eam, quam ^{p. 34. 73.}
Apostoli tradiderint, & Ecclesia catholica perpetuo reti-^{can. 28.}
nuerit: sed non videmus, quo pacto ibi possit applicari suc-
cessio doctrinæ apostolicæ, v. c. ad can. 28. & cap. 15. de fide
mera, et si non viua.

Dicit, scilicet in canonibus suis de septem sacramentis, in-
haesisse apostolicis traditionibus. Detur, quæsumus, digna
apostolis probatio, vel ad primum illud suum de sacra-
mentis anathema.

Sic censendum de gloria apostolicæ disciplinae in ce-^{p. 149. 150. sq.}
remoniis Missæ, inque id genus multis aliis, quæ Synodi ^{165. p. 106. sq.}
ipsius verba sunt p. 150. Aliaque id genus, inquit, MVL- ^{153. 158. 74. sq.}
TA, ex apostolica disciplina & traditione. Ominosa glo-
riatio! ex illo enim textu Marc. VII, 4. 5. (& alia MVL-
TA sunt &c.) veros suos antececessores, si velint, repererint
ii, qui his gloriari velint. Aut ostendant, quomodo illa
multa cum indole noui testamenti conueniant.

Quin etiam ex Apostolicis sanctionibus præcipitur, ne
Episcopi regum ministris, regulis & Baronibus loco ce-
dant, sed gradum & ordinem suum præ oculis habentes,

vbiique se Patres & Pastores esse meminerint &c. p. 65. Estenus non male, si seruiles & mundanas adulaciones Episcoporum detestentur. Sed tamen hoc sanciendi modo de loco, gradu & ordine episcoporum, opus non habuissent, si persistissent in tramite grauitatis apostolicæ; cui certe tuendæ longe alia adhibenda sunt remedia, ne augeatur æmulatio carnalis inter politicos & ecclesiasticos, maximo malo & impedimento salutis publicæ.

¶ 141. sq.

*Sess. 14. c. 3.
p. 129. sq.
Sess. 22. c. 1.
p. 184.*

* *supra p. 7.
p. 106. 187.
183.*

* *Aug. Tr.
124. in Iob.
C. T. sess. 3.
p. 15.*

§. XX. Eiusdem notæ est fundamentum quartum a PRIMATV Petri, de quo, splendidissime exaggerato, putat scripturam esse clarissimam, ganz klar, in hac scilicet materia, quam sententiam conferat lector cum iis, quæ de Scriptura longe alia exhibuimus §. XIII. Sic. quod ex C. T. de potestate ecclesiæ circa S. coenam §. XV. XIX. attulimus, videtur Synodo, Apostolum non obscure innuisse, cum ait; sic nos existimet homo, ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei. Iungatur ex eodem, non haud obscure, de solis sacerdotibus rite ordinatis, tanquam propriis ministris sacramenti extremæunctionis. Item, quod Missam suam non obscure innuat Paulus, Corinthiis scribens de mensa Domini, per mensam altare intelligens. Sed aliis in rebus, minus gratis, disputant Romanenses aliter de scriptura, velut obscura. Quænam vero nunc est de tali Præminentia Petri (qui haud dubie, eodem fine, aliquoties audit Apostolorum * Princeps in C. T.) clarissima illa Scriptura? Affertur textus Matth. XVI, 18. quo tamen nulla litera extat de tali primatu. Et quia coniungitur textus Ioh. XXI, 15. 16. 17; quia etiam paulo ante allegatur locus Ioh. XX, 21: commendamus ipsis pariter locum Ioh. XX, 22. 23; eumque spirituali iudicio conferendum cum Matth. XVI, 19. 23. & XVIII, 18. quin & cum unico illo * fundamento I. Cor. III, 11. 22. seu cum ipsa Petra I. Cor. X. 4. Nam uti nos nihil habemus aduersus Paulum vel Petrum vel certas personales prærogativas, Pontificiique vicissim proprie Petri causam non agunt: ita nouimus, quo Paulus rem omnem retu-

retulerit in Epistola, quam Roma ad Galatas scripsit, cum eo tempore quidam *hominibus deuoti*, more hæreticorum (vt Ambrosius scribit præf. ad Cor.) hoc prætextu *sectas* facerent. I. Cor. I, 10. 22. sq. 26. III, 22. 23. II, 4. sq. 8. XIV, 31. 32. 33. Luc. XXII, 25. Vnde simul euangeliscunt sic colorata verba: zu Erhaltung der Einigkeit: Nam inde potius *sectæ* & *infra* §. 29. *schismata* glisebant & in Galatis & in Corinthiis. Purior fane scopus & mens est primævæ antiquitatæ, quam hic contra *sectas*, quæs vocat, gloriatur aduersarius. Cyprianus Ep. LXXI. quia nihil potest esse commune mendacio & veritati antichristo & Christo: per omnia debemus Eccl., clefiae catholicæ *unitatem* tenere. Non est autem de *con-*, *suetudine* præscribendum, sed ratione vincendum. Nam, nec Petrus, quem primum Dominus elegit, & super quem, ædificauit Ecclesiam suam, vindicauit sibi aliquid insolenter, vt diceret, se PRIMATVM tenere, & obtemperari, a nouellis & posteris sibi potius oportere. Non enim *vincimur*, quando nobis offeruntur *meliora*, sed instruimur, maxime in his, quæ ad ecclesiæ *unitatem* pertinent, & spei, & fidei nostræ veritatem. (conf. ep. LXXIII. & L. de *Unitate Ecclesiæ*, cum notis ipsius Rigaltii, vel etiam cum notis aliquot Parisiensium in censuram Hungaricam Cleri Galli. 4. Colon. cani; quibus probatur, *unitatem* infringi potius quam stabilitati illis prælationibus atque diuisionibus) Ambrosius ex *de incarn.* ponit *primum confessionis, non honoris*. Augustinus ait: in *Petri persona significatos esse in ecclesia bonos*. Haymonis Episcopi Halberstadiensis explicationem loci Matth. XVI, 18. optimam & simplicissimam vide in exerc. sub præsidio nostro habita *de Vita & Doctrina Haymonis* P. 2. §. 47. 49. §3. Plurimi ex 2. Cor. V, 20. remouent præsumptionem singularis vicariatus, quem scheda anonymi nostri iactat: restius ergo consuluisse is animabus, si introduxisset eas, loco *primatus Petri*, in *epistolas Petrinas*, ex quibus Deodigne euolutis, alia plane dīdicissent. In his enim Petrus, tanquam fidelis presbyter, agit de *conuersione* ad verum illum

1683.

c. 4.

Tr. 50. in Ioh.

cc. II.

illum pastorem & episcopum animarum, & absque eiusmodi circumductionibus serio tractat principale negotium.
Quo haud dubie tendit Andreas Cramerus in præf. Gen. §. 2. 5. 9. 10. præmissa syntagmati von der Kinder Gottes Ehren-Stande. In eodem syntagmate ad scopum totius nostræ disquisitionis pertinet Strena afflictis Halberstatiensibus oblata, in primis p. 258. 284. 293. 546. sq. nec non ibidem Speneri præfatio Dresdensis A. 1688. Ex professo de hoc fundamento egit Seb. Schmidius in *Petro non Papa.*

§. XXI. Fundamentum quintum nihil aliud est, quam ἀπόδοσις quarti, *successio in cathedra Petri usque ad præsentem R. P. welchār Succession die heiligen Patres vorzeiten* (da sie doch nicht so mächtig als iezo) anders nicht, als eines mit Macht durchdringenden Pfeils, wider alle Secten und Kezereyen sich gebrancket haben. Si vel maxime probari posset *successio in cathedra*, quæ præ cæteris caussis mouentibus extollitur, tale tamen fundamentum *externum* hac in quæstione prorsus abit a methodo ac spiritu omnium Prophetarum & Apostolorum. Ita certe Romanenses non argumentarentur, nec tot forent schismata, si vere successissent Petro, ac *animum Petri* haberent, qui ex *Petrinis*, ut dixi, *epistolis*, a serio volentibus, fatis superque intelligi potest; quod toties in nuisse piis sufficiat, tædet enim tandem immorari multum eiusmodi persuasionibus: ex abundanti tamen *Patres*, quos iactat, audiamus. Cyprianus Ep. LXXV. de Stephano R. P. repetitis Christi verbis ad Petrum; quod, *qui sic de episcopatus sui loco gloriatur, & se successionem Petri tenere contendit super quem fundamenta ecclesiæ collocata sunt, multis alias petras inducat.* & ibidem: Stephanus, *qui per successionem cathedram Petri habere se prædicat.* Hieronymus Ep. 1. Heliodoro, *quam graue sit obire ministerium ecclesiasticum, scripturus: non est facile stare loco Pauli, tenere gradum Petri.* Gildas, cognomine sapiens Britanniae sec. V. Presbyter: *Britannia, inquit, habet sacerdotes, sedem Petri Apostoli immundis pedibus usurpantes,*

*I. Petr. II, 25.
V. tot.
Luc. XXII,
32. 31. 24.*

*Iob. VIII.
39. 37. 33. 42.*

*initio Tom.
S. bibl. P. P.*

tes, in Iudee traditoris pestilentem cathedralm desidentes.

Vnde tandem in ipso Sec. XIV. Marsilius Pataquinus: *quis in defensore Episcoporum aut sacerdotum magis meretur apostolorum disci successor? is certe, qui eos amplius moribus & operibus imitatur.* Gregorius M. Papa *præcursorum antichristi (non successorem vlli apostoli) vocat eum, qui vniuersalis episcopi titulum sumserit: variis in locis, ad quos nondum digne respondit Maimburgius in historia Pontificatus Gregorii M.*

§. XXII. Vnum tamen præterea obseruamus adhuc, argumentum tertium, supra §. 18. 19. 20. recensitum, vulgo fundari in successione RR. PP. vnde possemus ex historia RR. PP. & ex tritis hypothesis Pontificiorum, intricatissima mula repetere, quæ multi inter hos ipsos bene quidem norunt, sed, quoad eius fieri potest, dissimulant, aut per vim in *infra in genii pro viribus emollire student.* (legatur de *anti - pa - Spicil. §. 3: pis* seculi XIV, quod schisma Papale ad L. annos durauit, B. Kortholt in Anti Fromm. p. 70. sq.) Quis enim reliqurum hominum, qui maximam partem constituunt ecclesiæ, vel vult vel potest tam vaustum iter ingredi? Neque æquum est, animabus, quibus tot *difficultates* mouentur de lectio-
ne Scripturæ, eas tamen ambages obiicere, ut has *successio-*
nes & quasi genealogias excutiant. Quicquid sane fauoris
habet hic titulus de *successione*, in nucleo exhibit Tertullia-
nus, scriptor ipsis pro commodo acceptissimus, *de præscript.* *tit. III. 9.*
„consecuti Apostoli promissam vim Sp. S. dehinc in orbem *1. Tim. I, 4.*
„profecti eandem doctrinam eiusdem fidei nationibus pro-
„mulgauerunt, & proinde ecclesias apud vnam quamque ci-
„uitatem condiderunt, a quibus traducem fidei, & semina do-
„ctrinæ, cæteræ exinde ecclesiæ mutuantæ sunt, & quotidie mu-
„tuantur, vt ecclesiæ fiant, ac per hoc & ipsæ Apostolicæ depu-
„tantur, vt soboles ecclesiarum apostolicarum. Itaque tot ac 36. 31. sq.
„tantæ ecclesiæ vna est illa, ab apostolis prima, ex qua o-
„mnes. Sic omnes prima, & apostolicæ, dum vna omnes pro-
„bant unitatem, dum est illis communicatio pacis, & appelle-

D

latio

alatio fraternitatis, & confeſſeratio hospitalitatis, quæ iura
 non alia ratio regit, quam eiusdem sacramenti vna tradi-
 tio. c. XX. conſtat proinde, omnem doctrinam, quæ cum
 illis ecclesiis apostolicis matricibus & originalibus fidei
 conspiret, veritati deputandam; fine dubio tenentem, quod
 ecclesiæ ab Apostolis, Apostoli a Christo, CHRISTVS a
 Deo accepit: omnem vero doctrinam de mendacio præ-
 iudicandam, quæ ſapiat contra veritatem ecclesiarum, &
 Apostolorum & Christi & Dei. c. XXI. Cæterum, ſi quæ au-
 dent interſerere ſe ætati apostolicæ, ut ideo videantur ab
 Apostolis traditæ, quia ſub Apostolis fuerunt; poſſimus di-
 cere, edant ergo origenes ecclesiarum ſuarum, euoluant or-
 dinem Epifcoporum ſuorum, ita per ſucceſſiones ab initio
 decurrentem, ut prius ille Epifcopus aliquem ex apostolis
 vel apostolicis viris, qui tamen cum Apostolis perfeuerauerit,
 habuerit auctorem & antecellorem. Hoc enim modo ec-
 clesiæ apostolicæ census ſuos deferunt, ſed etiā confinxer-
 int, nihil promouebunt, ipſa enim doctrina eorum cum a-
 postolica comparata, ex diuerſitate & contrarietate ſua pro-
 nunciabit, neque apostoli alicuius auctoris eſſe, neque a-
 postolici. Ad hanc itaque formam probabuntur ab illis ec-
 clesiis, quæ licet nullum ex Apostolis vel apostolicis auctorem
 ſuum proferant, ut multo posteriores, quæ denique quotidie
 instituuntur: tamen in eadem fide conſpirantes non minus
 apostolicæ deputantur pro CONSANGVINITATE DO-
 CTRINÆ c. XXXII. videamus quod lac a Paulo Corin-
 thii hauerint, ad quam regulam Galatæ ſint recollecti, quid
 legant Philippenses, Thessalonicenses, Ephesii; quid et-
 iam Romani de proximo ſonen, quibus euangelium &
 Petrus & Paulus ſanguine quoque ſuo ſignatum relique-
 runt habemus & Iohannis alumnas ecclesiæ, ſic & cetera-
 rum generofitas recognoscitur. lib. 4. aduersus Marc. c. 5.

Hæc fundaſenta Tertulliani faciunt ad tranquillita-
 tem conſcientiæ, & ad pacem ecclesiasticam; quæ contra tur-
 batur per illorum adſtrictiones mundanas, Multorum ſcruti-
 puli

* 1. Cor. II,
 13. 6. 8. coll.
 III, 21. 28. 23.

Irenæus lib,
 4. c. 43. l. 3.
 c. 2.
 * Gal. VI, 16.
 15. 17.

puli de *ordine sacro*, eiusque serie, sunt affectati, aut ex inordinatione orti. Qui enim primo omnium de *Dei Domini gratia* sunt solliciti, sicque de Deo certi: in secundaria quaestione illa de *personis*, de hominibus, de ministris, an & unde inter nos, quos vocant Lutheranos, possit esse legitimum ministerium, facile sese expediuerint, ceteris paribus. *Conuersio* fit ad *Deum*, non ad *clericos*. *Quæstio de ministris* non est summa rerum. Cor. III, 3. 4. 5. 22. 23. Idque *discriminis* memini me A. M. DC. XCIV. magno Principi, ex Sachonia Electorali oriundo, qui aliquot ante annis Professio- nem fidei Tridentinæ adieciuerat, cuius infra iterum (in *spec. I. & 4.*) fiet mentio, in præsentia aliorum Principum Saxoniz, ita proposuisse, ut is momentum discretionis omnino capere videretur. Confer apologetica nostratium ad *speculum veritatis*, nomine Christiani Wilhelmi, Marchionis Brandenburgici editum. Iosephi Hall alte Religion, cuius libri Versionem Germanicam Theophilus Großgebauer Ernesto Pio, Duci Gothano, dedicauit. Salomonis Gassii *Glaubens-Grund*, scriptum Ernesti Filiis consecratum. I. Musæi Vertheidigung des unbeweglichen Grundes. Quibus monitis etiam opus habet *fundamentorum fidei discussio Wallenburchiana* ad Ernestum Hassiæ Landgrauium.

Dici satis non potest, quantum damnum patiatur ipse *Christianismus* & respublica, cum plerique coguntur illis materiis vitam & operam suam insumere. Quantum enim impeditur secundariis eo modo, tantum decedit curis pri- mariis.

Quatenus etiam proceditur secundum hæc fundamenta, non potest aliter fieri, quin præ aliis promoueantur in scho- lis & ecclesiis, qui hæc se conformant. Hæc inde primaria fuerit ubique *successionis* regula, præsentissimo cum neglecta scopi genuini. Vide supra textum *de ianua ecclesiae* §. 15.

§. XXIII. De fundamento sexto & septimo coniunctim agamus; quod est ab auctoritate, & consensu, tum conciliorum, tum Patrum circa hanc ipsam materiam, nempe

^{* Anonymus}
noster: kein
rechtmäßig
berufener
Minister zu
finden. §. XI.

circa articulum de tali Primatu R. P. Ita rursus *rei & doctrinæ ipsius saluificæ* (in qua possemus & deberemus omnes acquiescere) vix nomen hic legitur, nec aliter, nisi in subordinatione ad *prælustre magisterium sedis & R.E.* Vrgetur (quod sanc merito suspectum) in hac methodo, per omnia & *præ omnibus articulus fidei de auctoritate hierarchie ecclesiasticæ.* Ne nisi his in ancoris nauem retineri, animosque totos sic diuerti videoas ab interiore & proprie*re ipsius veritatis indagine.* Sciunt Pontificii, tomos conciliorum & P. P. a conuertendis vel conuersis, quos vocant, excuti non posse, ad quos tamen remittunt miseris; *difficilem e contrario reddentes usum scripturæ*, quam tamen Spiritus S. sic accommodauit, aptauit, & disposuit pro diuina sua benignitate ac sapientia, ut ad illius iudicium remitti bona cum pace possint homines; idque *circa omnem vanam illusionem.*

*Commoditatem vulgo extollunt multi, quam secum ferat adstrictio ad unum caput ecclesiæ. Sed intelligunt id politice, alienum in modum, non iudicant spiritualiter. Exempla probant, minus commode sic consultum iri animabus. v. g. agnoscit synodus, ob multiplices locorum & prouinciarum corruptelas *commode* specialiter prohiberi *non posse* abusus circa indulgentias &c. p. 178. sq. Iudicetur inde de remedio, quod a P. R. exspectandum per ambages longissimas, ceu vult ibidem synodus. Nam impossibile est, unum episcopum esse inspectorem ecclesiarum totius orbis terrarum; melior sane via suadetur in articulis Smalc. p. 343. 314. 143. sq.*

Specimina abusus Conciliorum PPque strictim adnotata sunt in C. T. p. 24. 25. 142. 183. quibus alia mysterii huius signa addi possent, si opus foret. v. c. quod in C. T. *magnum concilium Lateranense* vocant p. 133. quod conciliorum, *præser-
tim vero secundæ Nicenæ Synodi*, decretis utuntur pro honore imaginum p. 175.; (98) quod in iuramento religionis, *præcipue* a sua *Trid. Synodo* tradita, requiruntur ad fidem, extra quam nemo salvus esse poscit. p. 187. 186. Hæc quidem nos *Conciliorum vestigia* terrent.

§. XXIV.

§. XXIV. Neque omittendum, quod ipsius SPIRITVS S. mentionem hic facere audeant, dum animos, quos euacuare isti ab autoritate humana debebant ex officio, ad inflationem (vel infecii) abducunt, noxiumque tumorem ac violentiam *inspirant*; ne quid dicamus grauius. Hierzu kommt das höchste Ansehen und autorität aller allgemeinen Concilien, darinnen eine stattliche Anzahl von Bischoffen der ganzen Catholischen Kirchen, so in dem Heil. Geist rechtmäßig versammlet, den Römischen Papst jederzeit für den obersten Präfidenten und Haupt erkennet, mit Verbannung und Verdammung der Widrigen., Hæc scilicet est formula & stylus curiæ clericalis, toties totiesque in Conc. Tr. resolnans, in exordiis sessionum. Quin ad inspirationem etiam S. Spiritus e. g. pronunciasse iactat, nullum diuinum præceptum obligare ad Eucharistiam sub vitroque sumendam. qui Enthusiasmus, (vt Lutherus certo sensu vocat in articulis Smalcaldicis) nimis, proh dolor! ubique frequens, nascitur tum ex spiritu honoris, ac præsumptionis, tum ex errore, ac si absoluto decreto Spiritus S. sese adstrinxerit (etiam sacerdotibus, ** qui peccato mortali tenentur) tum ad characterem indelebilem, in ordinatione acceptum, tum ad formas conuocandi externas* canonicas; ex quibus receptis illi τὸ legitimum (rechtmäßig) quasi iuridice æstimant &c. Sicut autem habet ecclesia promissionem, quod semper sit habitura Spiritum S. ita & ex aduerso habet comminationes, quod sint futuri impii doctores, & lupi &c. Apol. A. C. p. 148. Quapropter tutissimum est, ferio & in re ipsa attendere, quod perorarunt legati sedis Romanæ Sess. I. C. T. Nisi peccata bene cognita & perspecta fuerint, frustra intrari in concilium, frustra inuocari Spiritum S. &c.

§. XXV. Dicit porro Antagonista, magna cum assue ratione: es sey unmöglich, wer es mit den alten Vätern hält, daß verselbe den Catholischen ab- und den Kettern beyfallen könne. Atqui nos non minus assuerare possumus: plane impossibile esse, vt mentem Patrum contra se præsumere, aut ti-

D 3

tulo

1. Cor. III, 22.

2. Thess. II, 2.

Ier. XVIII, 18.

XXIII, 31.

1. Cor. XIV, 37.

(36. 31 - 33.)

Ezech. XIII,

3. 6.

*p. 139. (12.

34. 185.)

Mich. II, 7.

1. Job. II, 20.

IV, 1. sq.

Luc. IX, 55.

** p. 120.

*p 161. 163.

can. 7.

p. 12.

* Eph. II, 20. titulo hoc terrori debeat, qui consensum uniuersalem Prophæt. A. C. tarum* & Apostolorum, ex applicatione verbi, intra se habet de gratia Dei, absque humanæ sectæ studio i. Ioh. II, 21. p. 173. sq. 75. 143. sq. Terreri multo minus possumus laude largissima catechisi Petri Carnisii, S. I. Facile enim intelligimus ex adposito signo S. I. id est, Societatis Iesu, quid sibi velit verbosissima ista commendatio. Fit tamen commendatio hæc instantissime nomine Principis: & ad eundem plane modum facta, nomine Principis Brandenburgici, reperitur in speculo veritatis p. 18. 329. sq. A. M. DC. XXXII. Nec dubito, quin Anonymus noster in renouata commendatione sua intelligat opus Catechisticum Canisii maius, idem quod laudatur in speculo: quod quidem opus non iam amplius mihi ad manus est, ut erat id olim Lipsiæ A. M. D. C. XC. cum Principi inscriberem inauguralem meam de Ecclesia matre ex Hof. II, 2. & Canisii confessionem quandam ex Augustino ibi iam laudarem §. 44. At ad manus est versio Canisii minoris Gallica, Parisiis A. M. DC. LXXXVI. in gratiam recens conuersorum, ut vocant, edita, studio S. I. in qua quæstio omnium prima habet: qui doit-on appeller un vray Chretien? Resp. celui, qui etant baptisé, croit tout, ce, que la S. Eglise catholique croit & enseigne, quæstio secunda, ad decimam usque octauam, inculcat signum crucis externum, cœu notam veri Christiani, plures adhuc quæstiones notæ isti impenduntur in ipsa fronte des Cath. Catech. P. Canisii S. I. Prægæ M. DC. XCVII. Quasi vero abhorreamus ab animo ecclesiæ primitiæ, quod attinet & communionem Christianorum seu ecclesiæ, & memoriam crucis sanctam. Viderint ipsi, quos forment Christianos hisce notis ita inculcatis. Ad manus etiam est editio catechismi Latina Colon. M. DC. LXXIV. & Duderstadii M. DC. XCIII. edita, in qua pariter, statim ab initio, quæritur: quis dicendus est Christianus atque Catholicus? Resp. qui baptismatis Sacramento initiatus, I. C. veri Dei atque hominis salutarem doctrinam in ecclesia proficeret, neque sectis vel opinioribus

„bus ullis ab E. C. alienis abhæret. Primum scilicet, quod
 vrgent isti, semper est ecclesia, & definiunt postea Eccle-
 siam, non vt est in essentia sua catholica, sed vt restrictum
 fese habet ad hodiernum statum sectæ Romanæ. Commen-
 do cordatis viris Io. Launoii Sorbonici Theologi epistolam,
 quam A. M. DC. LXXIII. Parisiis scripsit ad Nic. Gatinæum;
 qua dolet, e Iesuitis Canisium primum fuisse, qui in *Cate-
 chismis suis falsas ecclesiæ definitiones*, contra antiquitatem
 catholicam, inuexerit. Quibus perlectis nemo crederet,
 quod audacter *Principibus* propinatur e Canisio in *speculo*
 illo, daß allein die heutige Röm. Kirche re. p. 18. nedum vt quis
 adprobare possit *persecutiones* illas, quas in aulis Germaniæ
 inde excitauit Canisius cum sociis. Dolendum acerbe,
 quod hodieque *Patribus* plurimis mens obtruditur, quæ
 plane abit a scopo Christiano v. c. in iis dictis, quæ ad fi-
 niem catechismi istius in exemplari Duderstadiensi verna-
 culo, ex Fulgentii libro *de fide ad Petrum*, reposita maleque
 applicata sunt, tanquam dicta Patrum nobilissima, Adeliche
 Sprüche. 1. Halte es für gewiß, und zweifle in keinem Wege
 daran, daß nicht allein die Heyden, sondern auch die Juden, Ke-
 ther, Abtrünnigen und Schismaticher, welche außerhalb der Ca-
 thol. (d. i. der heutigen Röm.) Kirchen das gegenwärtige Leben
 vollenden, in das ewige Feuer gehen werden, welches denen
 Teuffeln und seinen Engeln bereit ist. 2. Halte auch für gewiß,
 und sey ungezweifelt, daß ein jeder Keher, abtrünniger oder
 schismaticher, wenn er auch um Christi Tahmetis willen
 sein Blut vergölle, jedoch in keine Wege könne selig werden, so
 ferne er nicht wiederum der Catholischen Kirchen zugezehlet,
 und mit ihr vereinigt wird. Vera mens Patrum plurimo-
 rum, & ex iis quorundam Pontificum, legi potest in ipso
 Lure Canonico dist 90. *contra episcopos litigiosos* §. 3. & cauſſ.
 s. q. 1. *de spiritualibus non emendis vel vendendis* §. 64. sq. Si
OPINIONEM vulgi sectantes, intrepidi sanguinem fuderimus, & substantiam nostram usque ad mendicitatem propri-
 am dederimus; **si ITA martyrium fecerimus, ut nostras ve-**

limus ab hominibus reliquias honorari; hunc operi non
 tam præmium, quam pœna debetur, & persidæ magis tor-
 menta sunt, quam corona victoriæ. EXTRA ECCLESIAM es-
 se probatur, qui pacem cum proximo non habet. Tales
 ETIAM SE OCCISI IN CONFESSIONE nominis fuerint,
 macula ista nec sanguine abluitur, nec passione purgatur.
 Marcion, & Basilides, & ceteræ hereticorum pestes non ha-
 bent DEI euangelium, QVI A non habet Spiritum S. sine
 quo HUMANUM FIT euangelium, quod docetur. Nec pu-
 temus in verbis scripturam esse euangelium, sed in sensu, in
 medulla, in radice. IN ECCLESIA Dei, quæ corpus Chri-
 sti est, aliter nec rata sunt sacerdotia, nec vera sacrificia,
 nisi IN nostræ proprietate naturæ VERVS nos PONTI-
 FEX reconciliet. Sed unde gaudebant Christiani? quia no-
 mina eorum erant scripta IN COELO. Manifestissimum est,
 per crudelissimam insanissimamque SAEVITIAM in Alexan-
 drina sede (sedi Romanæ idem propter idem quidni con-
 tingere queat?) omne cœlestium sacramentorum lumen ex-
 tinctum, si quis DE ecclesia, HAERETICA PRAESVMPTI-
 ONE exierit, a semetipso damnatus est. Ibidem ex Grego-
 rio I. §. 26. cum Paulus dicat: FUNDAMENTVM aliud ne-
 mo potest ponere præter id quod possum est, quod est Chri-
 stus IESUS. Consequenter probatur, ubi Christus non est fun-
 damentum, nullum boni operis est superaedificium, &c. &c. &c.
 Ad id ipsum quoque pertinet, quod cum Canisio ex Augu-
 stino laudavi, ut dixi, Lipsiæ. Plura de solatio priorum in
 schismate externo infra §. 29. 30. Legi in ynuersum me-
 retur liber ICti veterior, Goslariae 1621. typis exscriptus,
 Reformatio Papatus iuxta confessionem Augustanam, qua pro-
 ponitur Romanorum Pontificum atque Conciliorum consensus
 cum A. C. in omnibus fidei articulis, cum præfatione Io.
 Arndtii ad Augustum iuniorem, Ducem Brunsvicensem.
 Cellis 1620. de quo ICti libro ad eundem Principem Arnd-
 tius: will die Exemplaria der Reformation unter unsre Fürstl.
 Nähe austheilen, es wird noch manchen in unserer Evangelischen
 Con-

Confession 'confirmiren. Legi eodem fine meretur Abdruck eines Christl. Bedenckens über die Fragen (1) was eine Obrigkeit zu Rettung ihres Gewissens bey ihren Unterthanen, so anderer Religion sind, zu thun habe, (2) ob in Religions-Sachen einige Gewalt gebraucht, und die Freyheit der Gewissen gefräncet werden dorffe, (3) ob die in solchen Sachen aufgerichtete Verträge, Zusagungen und Eydschwüre verbindlich seyn? aus dem H. Wort Gottes, der Catholischen Kirchen ältesten Vätern Zeugniß, und gesunden Vernunft-Gründen, an eine hohe Standes-Person gestellet A. 1684. Scripti huius anonymi autorem se profitetur Spenerus T. 3. consil. Germ. p. 730. consil. Lat. P. 2. p. 77. 78. laudante hoc responsum D. Casp. Lœschero diss. de *αγανακτῳ* conf. Spen. c^o Breuing. p. 1117. sqq. 1388. 1392. & eiusdem der Evangelischen Kirchen Rettung von falscher Beschuldigung der Trennung A. 1695. Breuingius autem scriptum suum Anti-Spenerianum Legatis Cæsaris, Electorum & Principum Germaniæ, Francofurti ad Mœnum reip. causa præsentibus, inscripserat obtuleratque, teste præf. Spen. & ibidem in dedicatione ad protosynedrium Dresdense.

§. XXVI. Ad fundementum *octauum*, quod est a *multitudine sanctorum* in R.E. querimus, quos & quales sanctos, an *canonisatos* tantum, vel hos præcipue, intelligat per ansehnliche. Agnoscimus nos iubenter vere sanctorum, τῷ ἐν κρυπτῷ, laudem prouenientem non ex hominibus, sed ex Deo Rom. II, 29. 17. sq. 15. 26. 1. Cor. IV, 9. 20. Matth. 12, 1. 7. 19. 20. Luc. 10, 20.

Probra de *nullis nostris sanctis*, quæ fortiter admiscentur cum acerba *comparatione*, (de qua iam supra §. 2. quam Pallavicinus P. 1. Hist. C. T. L. 1. c. 16. n. 12. 13. extendit ad orientis usque ecclesiás, quæ *fœcunda sanctorum* fuerit vel maxime *spectabilium*, sed ante schisma, quoad scilicet agnouerint supremum R. P. principatum; non amplius sanctos *spectabiles* habeat post apostasiam a R. P.) probant, hic etiam carnem præualere, & gloriam de carne. At nec ap-

E

pro-

probauerint, credo, omnes sub papatu eiusmodi restrictionem *sanctorum*, quae non parum *Donatismi* habet; ut inde digni possit abominandus fastus, & que ac ille, de quo infra §. 31. (Luc. 17, 20. 21. Es. 58, 9.) Sciunt præterea ex his ipsis multi, quam varia forte iactetur Romæ causa *sanctorum*. Mortuus Romæ est A. M. D. LXXVI. post longum carcerem Bartholomæus de Carranza, Archiepiscopus Toleranus, fama veræ sanctitatis; teste inter alios *Io. de Palafox* (in notis ad epistolas *Teresiae*. T. I. Cartas de S. Teresia p. 66.) quod *Pallavicinus* negare non potest; sed quia is suspicionem vehementem fidei prauæ de se excitasset, caussam eius ita tractandam fuisse excusat; adscribens impudenter sententiam; nonnunquam eadem herba, quæ, non correcta, venenum est, & interficit, correcta (in carcere inquisitionis) medela fit & sanat. P. 1. L. 14. c. 1. n. 4. Quomodo ipsa *Teresa* sancto, quod vocant, officio inquisitionis Hispænicæ tradita fuerit, ex parte refertur sub finem disquisitionis nostræ in spicilegio §. 4. Fudit hæc ipsa preces pro confessu Tridentino, easdemque aduersus alios, sed absque Spiritu persecutionis. Si tot essent Sancti inter eos, qui præsunt in R. E. minor esset numerus persecutorum. Sancti enim non sunt persecutores. Nec ignorant, qui in ipsa R. E. viuunt, posse aliquem canonizationi, quam vocant, haberi proximum, qui longe absit a sanctitate horum, de quibus iam diximus. Extant sane ibidem varia iudicia de *Marco illo famoso d' Auiano*, quæ mea non facio. Actum his annis Romæ, in congregatione rituum (de Ritti) de compluribus *sanctorum catalogo* noue adiungendis solenniter, postquam inter alia de sumptibus conuentum fuit: Legat quis, si placet, Iodoci Kalcouii epistolam, qua Coloniensibus dedicat Catechismum maiorem *Canisii* Latinum, & huius ut canonizac nem, præstitus scil. præstandus, a p. r. in gloriam urbis suæ impetrant, ex obligatione antidorali; quia hic caussam Coloniensem apud Cæl. Carolum V. in castris egerit; præter alia persuadendi artificia, valde rogat. Legatur de alijs respe cibis

Etibus temporalibus, nimis vulgaribus circa ipsum cultum
Sanctorum, G. Cassander in consult. p. 108. 112. 115. 140. 162.
173. edit. Conring. Legatur quoque ex recentioribus disl.
Viri Amplissimi I. P. Ludwig de Norimberga tutelari, nec non
Dn. D. Martini Chladenii de sanctis factu*is*. Idem, quæ Ze-
phyrinus de pace nuper confessus est post Ernestum Land-
grauium Hassiae de curia Romana in his & aliis casibus; cu-
jus desideria s̄epissime sua facit. Item, quæ alii habent de
causis, cur quidam Imperatores & Reges præ aliis sancti,
pii, magni, declarati fuerint.

Fundamentum certe, quod quis ex eiusmodi declara-
tione Pontificali petat, & in præsentem scopum dirigat, nul-
lo modo firmum est in conscientia, nec probat quod pro-
bare debet.

Sin intelligit auctor sanctos veteres, qui e.g. Rom. XVI. Phil.
IV, 22. alibique commemorantur, at tanquam bonum ecclie-
sæ, omnibus vbique fidelibus commune: argumentum fit
proflus alienum pro præsente sua ratione status, sub qua ta-
men ecclesia ista dici vult vna sola S. C. Ecclesia. Nihil aliud
probatur, quam fuisse olim sanctos in R. E. &c. quorum plu-
rimis se ornare præ aliis non possunt ideo, quod Romani
vel Romanenses sint. Sic Synagoga olim, quæ Christum
ad crucem postulauit, multos sanctos colebat diuos, non
viuos. Hodieque quamplurimi suo ipso Papatu conque- *Matth.*
runtur, premi hinc inde studium sanctitatis ac pietatis con- *XXIII, 292*
nitio Rigidismi, sanctorum, fanaticorum, perfectorum; *30. 12. l. 7.*
& quæ sunt ludibria alia, etiam recentissima. In materia
de sanctiore studio disciplinæ pœnitentiariæ ad Carolum
Borromæum, Sanctorum fastis adscriptum, prouocavit Ioan-
nes Castoriensis in amore pœnitente p. 210. 383. præf. ibid. §. 8. 9.
Sed quo successu? Eo vero tropo, quo R. E. dicitur genuisse
sanctos; dici *idem* debet de aliis ecclesiis. Sane ex Papatu
qua tali, vere Christiana vita esse non potest. Conculcan- *Ps. XII, tot.*
tur potius vera simplicis sanctitatis fundamenta, vbiunque *artic. Smal-*
papalia regnant in orbe principia. Romanensiumque ma- *cald. p. 325.*
281. Sect. l. 2.

bist. Latb. xime scandala & profanam vitam ac artes simulandi dissimu-
f. 160. l. 3. landique omnium primum totum inundasse occidentem
f. 234. sqq. sub Papatu pressi dolent. Quibuscum boni nostrates,
quotquot sunt, voto serio vereque iuncti sunt sancto vincu-
lo communi coram Deo; saluatamen & illæsa omni reliqua
veritate. Nec inuidendum foret, si quacunque occasione
quis inter ipsosmet compellatur ad Deum ipsum Iac. III,
27. 1. Cor. 3, 21. 22. 23. 12. 13. Marc. 9, 39. 40. 49. Ezech. 9, 4.
Ebr. 12, 23. 2. Cor. 1, 13.

S. XXVII. Quærimus porro, si fundamentum hoc,
sancto, non falso animo, a Pontificiis vrgetur, cur impu-
gnent ipsi articulum 7. & 8. A. C. & Apol. quod ecclesia pro-
Catech. priesit congregatio SANCTORVM? Quærimus, cur minus pla-
ceat nostra illa (Symboli apostolici de sancta catholica ec-
clesia, communione sanctorum) paraphrasis vere pacifica & ca-
tholica: credo in terris esse quandam SANCTORVM congregati-
uneulam ex MERE SANCTIS hominibus coactam, sub uno capite
Christo per Spiritum S. conuocatam, in una fide, eodem sensu
& sententia, multiplicibus dotibus exornatam, in amore ta-
men unanimem, & per omnia concordem, sine sectis & schi-
sinatibus &c? Quærimus, cur anathema pronunciet C. T.
si quis dixerit, eum, qui fidem sine charitate habet, non
esse Christianum? Quærimus, quidnam propriæ velint per
anathema, si quis dixerit, sacerdotes, qui in peccato mortali
sunt, potestatem ligandi & soluendi non habere, per virtu-
tem Sp. S. in ordinatione collatam, tanquam Christi mini-
stros? cur Missam (quæ ipsis est omnium sanctissimus cul-
tus, verum & proprium sacrificium, idque propitiatorium,
in quo sacerdotes Christum Deo offerant, & cruentum il-
lud sacrificium crucis applicent pro viuis & defunctis)
p. 73. 31. 59. cur, inquit, missam negent inquinari villa indignitate
p. 120. sq. 134. p. 147. (infra aut malitia offerentium? Querelam Gildæ Presbyteri de
§. XXX. in fi- ipfa sede Petri immundis pedibus usurpata vide supra §. 21.
me) p. 126. 134. De periculosa distinctione inter fidem veram, quæ rema-
neat, amissa etiam per peccatum gratia, & inter fidem vi-
uam itidem supra §. 19. Simile periculum est in satis frequen-
te

te hypothesi, quod impii quoque membra sint ecclesiæ proprie dictæ. Ratio hypotheseos non est arcana amplius.

Inquiratur etiam in veras rationes, cur ob dictum de *noua vita*, ceu optima pœnitentia, nos *nouatores* appellant, ac anathemate feriant?

Expendatur, cur in fauorem doctrinæ scholasticæ de *attritione* ea, quæ nostri in Scholasticis monuerant de *metu gebennæ, paenarum*, ferre noluerint, ex hac ratione, quia sit tamen *Sp. S.* (assistentis, et si non inhabitantis) impulsus; ipsum vero *internum Spiritus S. inhabitantis testimonium* (*sejj. de iustif.*) in ambiguo fere relinquunt; idque in odium doctrinæ euangelicæ de ordinata certitudine status gratiæ. quid? quod Andradius, qui sedente C. T. scripsit, non paucis ludibriis exposuit sanctissimam nostratium curam de *interno testimonio Spiritus S.* tanquam ideas Platonicas &c. conf. Pallauic. L. I. c. 8. n. 6. 15. L. 9. c. 6. n. 4.

p. 113. 56.

Quam profane maximi inter ipsos Casistæ scripserint *delicentissimis moralibus*, deque rebus *indifferentibus*, etiam in gratiam magnatum, diuinitum, &c. testantur publicæ censuræ & grauamina DC.LXVI. contra *Theologiam moralem celeberrimorum Iesuitarum*, ipsi Clementi XI. hodie regnanti R. P. A. 1703. denuo oblata; post tot testes S. veritatis, in hunc usque diem; ut habeant certe, quod domi agant. Eo tamen rigore & constantia illos in Casistas laxissimos non animaduertit curia Romana, impedita ex multis rationibus politicis; quo quidem rigore vtitur in miteros eos, qui notam fanaticorum incurruunt. Totus etiam mundus sic in maligno positus ubique est, ut tantum periculi non metuat a pessimis morum doctoribus, quam ab aliis.

De statuto Synodi (ne quis deinceps clericus secularis, quamvis alias sit idoneus moribus, scientia & ætate, in sacros ordines promoueatur, nisi prius legitime constet, vnde *commodo viuere possit*;) admonita sunt non pauca ab ipso ciue R. E. in præfatione epistolari ad libellum, paulo rariorem, qui inscribitur, *traité restitutions des grands M.* DC.LXV.

p. 165.

E 3

p. 17.

p. 17. sq. 25. 33. sq. 42. Vide supra de scopo alieno *promotionum sacrarum* §. 22. in fine.)

Plura ad octauum fundamentum pertinentia suppeditat Sebastiani Schmidii Lutherische Frömmigkeit, oder ein Tractat von den guten Werken, darinn erwiesen wird, daß aus der Evangel. Lutherischen Lehre für sich und eigentlich ein recht Christlich-frommes Leben erfolge; mit einem angehängten Beweise, daß der Lutherische Glaube, nach der Lehre unserer Symbolischen Bücher geartet, ein rechter göttlicher Glaube sey. Dn. D. V. E. Lœscheri abgewiesener Demas.

Confessionem aliquam *de non sanctis maximis* in R. E. vide infra in Spicilegio §. 3. quæ usum nonnullum habet ad emendanda ea, quæ anonymus noster h. l. in fronte posuit. Wann auch, inquit, vermöge der Warnung Christi des Herrn, die wahren von den falschen Lehren aus den Früchten leichtlich zu erkennen se. Per illam enim confessionem vel corrunt consequentiae, quas necit contra doctrinam nostram vel relabuntur in ipsismet. Dicto autem Domini de fructibus nihil derogatum volumus, nihil dicto de dignoscendis inde pseudoprophetis. Arndtius L. i. de V. C. c. 29. §. 2. 8. 9. c. 38. §. 9. 10. eiusdem libellus vom wahren Glauben und heiligem Leben. Speneri scriptum peculiare elencticum A. 1695. der wahre seligmachende Glaube, dessen eigentliche Art und Beschaffenheit, auch wie er unmöglich bey herrschenden Sünden bestehe, finale additamentum scripti c. Breuing. Bene illis in æternum, qui nihil commercii habent in affligendis ullis sanctis, ex verbo prophetico & apostolico facile dignoscendis! Apoc. 13. 6. 7. 10. 14. 1. 5. 7. 12. 16. 6. 14. 17. 6. 2. 8. 17. 18. 18. 20. 34. Ps. 12. 5. 9.

• C. T. p. 30. §. XXIX. Fundamento nono nimis panegyrice & pompa-
liter differitur *de incomparabili numero ciuium* R. E. adeoque
98. 75. 101. 185. & de nomine *catholicæ** ecclesiæ. Affertur quidem ex Scri-
pturis prophetia de *amplitudine regni Christi per totum ter- rarum orbem*: sed applicatio sancta deest. Non desinit Christus sub ipso mysterio crucis; qua cum Christi cruce nul- lam

iam habent conformitatem talia fundamenta) completere
hoc vaticinium, spiritu ipsius dominante in medio inimico-
rum, etsi reuelatum nondum est regnum Christi, vt in L.
de ecclesia notanter loquitur Apol. A. C. p. 114. Nondum
Christianos suos omnes coegit, sed Spiritus S. cura intermissio-
nem, nobis sanctificandis, opus suum perficit, usque in ex-
tremum diem. c. l. p. 502. 499.

Absit, vt velimus externi iactantiam *status florentissi- *C. T. p. 165.
mi, omnibus atque singulis tribuere, qui inter Pontificios Programma
nati sunt & educati: non tamen ægre ferre possunt mitem Lips. F. Re-
adeo dictorum eiusmodi de multitudine centuram nostram, form. A. 1694.
quam illi etiam auctiorem omniro sibi ipsis contrahunt, qui
inter nos aliosque nati, similia cum mundo amant axio-
mata, indiscrete patrocinium querentes in multitudine, ec- Ezech. XIV, 3.
clesiae enim corpus non fu vnum permixtum quadam corpo- Hilar. in Ps.
rum confusione, neque singulis in indiscretum aceruum, & in- 121.
formem cumulum unitis (de membris ecclesiae S. præced.)
Immo nec nos propterea dicimus, (Augustinus scribit) no- De unit.
bis credere oportere, quod in ecclesia Christi simus; quia Eccl. c. 16.
„ipsam, quam tenemus, commendauit Mileuitanus Optatus orat. ad Arr.
„vel Mediolanensis Ambrosius, vel alii innumerabiles no- in princ.
stræ communionis Episcopi, aut quia nostrorum collega-
rum conciliis ipsa deprædicata est, aut quia per totum ter- Ps. LXXIII,
rarum orbem &c, Quid ergo mirum, Nazianzenum Theo- 10. II. 15.
logium iam ante illa tempora exclamasse; ubi sunt, qui ec-
clesiam multitudine definiunt, ac paruum gregem aspernan-
tur, paupertatem nobis exprobrantes! Alium Nazianzeni
in signem locum illustratum reperias inter alia in Bebelii Ev-
angel. Glaubens-Krafft p. 36. sq. 121. sq. 64. 148. similiaque
multa in dist. CL. Gedicci sub nostro præsidio habita de di-
uina propagatione religionis Christianæ sub cruce.

§. XXIX. Ipse viderit anonymous noster, quo pacto velit
excusare ultima verba de sua R. E. Inmassen sie auch die Sa-
che, den Bern, und das Marck dieses Mahmens (Catholisch)
nach Anzeige der H. Schrifft, und einhellenigen Verstand der Bas-
ter

ter in vollmächtigen Poſtells besitzt und ſehen läſſet. Nos afflitemare poſſumus, rem, nucleum & medullam boni ſenſus, quiſit forſan in nomine catholicæ ecclæſie (vi de meliora quædam de medulla & radice, ex ipſo iure canonico, ſupra §. 25. item in catholicō diſcreto Ernesti Hassiaci, in Tauleri medulla animæ) in notis noſtriſ ad C. T. p. 16. (5) 20(1) 25(4) 74.75. &c. dominantibus clericis horumque paraſitis omium minime conuenire, Ratio hæc eſt, quia nullæ hypothefes, quam hæc clericales & pseudopoliticæ, magis impediunt fulgorem ſanctum vniuersalitatem catholicæ mentium vniōnis per totum orbem terrarum. Pax non eſt, ecclæſia non eſt, fides orthodoxa non eſt, niſi iuretur in ipſorum formulas. Vos totum orbem paucorum vinculis alligastiſ, vos c. Parm. Dom. totam ecclæſiam exiguae portionis infirmitate condennaſtiſ, ut vbi vultis, ibi ſit ecclæſia, & non ſit, vbi non vultis. quid contra Saluatoris merita militatis? Permittite Filium poſſidere confeſſa; permittite Patri promiſſa complere, cur ponitiſ metas? cur figitiſ limites cum a Deo Patre Saluatori tota terra promiſſa ſit, non eſt quicquam in aliqua parte terrarum, quod a poſſeſſione eius videatur exceptum &c. F. C. 204. 232. 297. 247. 353. ſq. 826. De vēſtigiis Donatismi ſupra §. 2. 26. At quid multis? Neque noſter, neque illorum ſtatus talis adhuc eſt, ut veritas præſumi queat de multitudine. Alia plane funda‐menta poſcit diuina veritas, ex quibus etiam diſcernenda & dijudicanda ſunt, quæ habentur in theologia prophetica Franciſci Foris Otrokoesi, | Tyrnauiae A. 1705. edita. Si enim inſignes illas prophetias de ſtatu ecclæſie N. T. trahere velis ad eiusmodi titulos & ſacra quaſi regalia, interpretatio & applicatio mundanum aliquem Chiliasmum ſopiet. Huius in theologia prophetica editionem conſenſit Marrinus Szentjuany, S. I. tanquam Cancellarius Academiæ Tyrnauiensis. Ipſe autem Szentjuany A. 1701. ediderat, ut hoc obiter addam, diſſertationem hærefiologico-polemiciam de erroreis in fide dogmatibus, ab Anno 1600. uſque ad 1700. exortis: quæ diſſertatio Germanice reddita A. 1703.

stu-

studio Io. Lyd: S. I. Atque ibi reperitur catalogus *Principum* recens conuersorum ad Romanam ecclesiam, ostendens, quam valde in numero sibi placeat. Conferatur libellus, qui eiusdem auctoris nomine in lingua nostra nuper comparuit, titulo: 50. Ursachen, hodie satis ex aliis exemplis noto, ad nauseam vndeque.

§. XXX. *Concordia & uniformitas sub Romano capite*
 (quam noster decimum voluit esse fundamentum) partim
 est coacta, falsa & seruilis, siue metu suppliciorum, siue spe
 carnali beneficiorum: partim externa, superstitiosa, & cere- *Apoc. XIII.*
 monialis; ac aptata humanis affectionibus. Legitur textus 4. 8. 15. 16. 17.
 quidam in C. T.* de *vnione* populorum cum *capite Christo* *p. 51.
 eaque vnio repræsentari dicitur in missa, per mixtionem sa-
 cramentalem aquæ cum vno eucharistico; cum aquæ in apo-
 calypsi B. Iohannis populi dicantur. Nos quidem illo deri-
 tu sacramentali suas cuique cogitationes relinquimus: oc-
 casione tamen loci istius *apocalyptici, quem ipsi Tridenti- *Ap. XVII,
 ni adducunt, expendi candide petimus, qualis sit illa aqua- 15. 1, 2. 13. 18.
 rum seu populorum adhæsio, quale *caput*, qualis cauſa.
 Nec profecto (secundum apocalypsin) satis sibi, vel Romæ
 vel ipsi etiam Romanæ ecclesiæ capiti prospexit ille, qui (Prin-
 cipem maximum de religionis negotio commendatus so-
 lenniter) descripsit (prop. m. 3.) Romam hac ipsa in cauſa,
 de qua & anonymus noster triumphat, tanquam urbem
 dominantem toti* orbi. Quis enim, apocalypses gnarus, au- *Bulla Bonifa-
 dita ea Romæ descriptione, non meminerit ex eodem capi- cii VIII. ad 6.
 ta apocalypses versiculi ultimi, quo ciuitas magna, quæ ha Decretal. ab
 bet regnum super reges terræ, mulier illa seductrix est, quæ Jer. V, 31. 5.
 sedet super aquas multas. Tantam certe mere spiritualis 1. Joh. IV, 5;
 communionis curam, quantam gloriam externæ, verba ano-
 nymi nostri non spirant. Constat nunc orbi terrarum, per
 tot seculorum experientiam, quod *confirmatis & con- *C. T. p. 100.
 cordiæ genus scriptores eiusmodi intelligent, mere politi- Sq. 144.
 cum scilicet, cum ad unitatem illam priscam hortantur ipsi
 sub ipsius Christi nomine. At si nihil aliud quærerent quam

F

con-

conformitatem cum *Christo capite*, eiusque verbo ac spiritu; cur e. g. non permanerunt in institutione Christie eucharistica? cur non retinuerunt uniformitatem cum primitiva ecclesia? cur non persistenterunt in sanctissimis & sapientissimis Christi Testatoris rationibus, aptatis ad consonantiam totius mysterii? cur superioribus seculis tot summis Principibus, tot populis; tam enixe volentibus signum edi resarcientibus, & Christi mentem in institutione S. cœnæ facienda unitatis, signum candoris & unitatis vere catholicæ edere recusarunt? Etiam cum e. g. de conditionibus, quibus usus S. calicis concedi posse videretur, aliqui agerent; quem non rigorem in iis reperias? Neque tamen praesides Concilii Tridentini rem ventilari patiebantur in concilio, sed multas post elusiones res tota reiecta fuit ad R. P. Quid videtur æquo lectori de hoc processu? Prima
 „conditio fuerat: sub utraque specie communicare volentes,
 „in reliquis omnibus quoad fidem, doctrinam, ritumque
 „conueniant cum iis omnibus, quæ a R. E. sunt recepta, nec
 „non decreta omnia huius synodi, tam promulgata, quam
 „promulganda, religiose admittant, & obseruent, secunda:
 „vt Pastores credant & doceant, consuetudinem receptam
 „laudabiliter & tanquam * legem obseruandam, nisi ab ec-
 „clesia aliter statuatur: quodque aliter pertinaciter senti-
 „entes, heretici sint censendi: nec alii dent communionem sub
 „utraque, nisi qui crediderint hoc & confessi fuerint &c.
 An ita pacisci, quæso, licuit de summa rerum, a nobis nullo modo dependentium?

* p. 142.
 ab. p. 145.
 157. sq.

? p. 77.

In vniuersum constat ex certis documentis, qua ratione ac via in C. Tridentino suffragia ut plurimum collecta fuerint, alterque alteri sese conformauerit, vt * de uno omnium patrum consensu isti postea orbi terrarum persuaserint. Profundus ergo alia mereque humana sunt, qui compagem Romanam adhuc continent, quæ suo palam tempore omnibus reuelabuntur. Videatur diploma Innocentii X. ad Iubilæum A. 1650, in coque singularis apostrophe ad Reges & Principes

pes. Et fasciculus συνόψεων Io. Olearii, nunc in pacelaboribus suis itaq; vita defuncti, Soceri mei desideratissimi p. 3. 10. 65. sq.

Intestinas discordias acerbe passim obiicit nobis idem Hopfn. S. & anonymous; domesticas suas, easque momenti haud exigui, xon. Eu. p. plane dissimulans, quid enim e. gr. futurum tandem sit circa 46. sq. 228. 232. ed. 1672.

questionem illam capitalem de supremo iudice controversiarum, Papa, an concilio? nondum definitam inter ipsos, nec definiendam vñquam, deque multis aliis rebus, subinde recrudescentibus, quid tandem futurum sit, remoto velo dies docebit.

Qui pii sunt inter nos, solantur se illo typo crucis Jo. VI, 66. 67. Luc. XII, 49 - 52. sq. 58. 4. II. Matth. X, 18. 21. 28. detectantur discordias, quæ omnes vbiunque sint, sunt proprie fermento & spiritu Pontificio, (per §. 29.) & querunt hi, immo habent, vere catholicam & sinceram illam concordiam, quæ fructus est spiritus, qua tranquillare possunt conscientias. L. Ioh. III, 19. I. Cor. XIII, 6. non est hoc unitatis studium suspecta studium commoditatis, non opus mere externum falsæ ac lubricæ prudentiæ. Veniat vero, veniat hora, qua magis in conspectu sit omnium vis unita spiritualis vere credentium! Veniat dies opportuna, qua remoueatur paries intergerinus! Ioh. X, 4. 9. II. 14. 16. Es. XXIX, 20. Eph. II, 14. Iac. 3. 13 - 18. 2. 1. 2. sq. I. Cor. XI, 22. 6. 4. 3. 21. sq.

Interea temporis sufficit pii ad pacem cordis, consensus apol. A. C. vñq; prophetarum, qui profecto iudicandus est uniuersalis ecclesie - sq. 143. sq. si & consensus esse (adeoque supplere reliquos defectus, si qui vel sunt vel putantur) nostris vero aduersariis, eorumque similibus, dominatum semper, sub uniformitate, captantibus, concordia hæc spiritualis minime sufficit, nequidem ad ullam pacem ecclesiasticam. Feriunt enim ii e. g. quos iam maxime ob oculos habemus, durum anathema, si quis dixerit hominem, quantumlibet perfectum, non teneri ad observationem mandatorum ecclesiæ. Idque urgunt sub ratione * cultus Dei. Adeo rem omnem isti quidem exasperant, mandata - * p. 135. quesua, qualia qualia sint, imponunt conscientis, etiam eo - p. 165.

rum. qui iam peruererunt ad solidiorem & maturiorem statum veritatis. I. Tim, IV, 3. 6. 16. Adeo hic parum ab istis attenditur *perfectio*, quam præ nobis æstimare videri volunt faciles in dimittendis diuinis, difficillimi in humanis.

p. 140. sq.

Prodiit Pragæ A. 1699. liber singularis, qui inscribitur: P. F. P. S. I. *Argumentum insperatum*, quo contra præsentem statum ecclesiæ nostræ valde vrgetur defectus *capitis ecclesiæ*. Non defuerunt ex nostris, qui delinearunt fontes respondendi: ex quibus etiam nostra, quæ præscripsimus, solatia deriuari, illisque iungi facile possunt. Maxime vero huc spectat. quod iam A. 1692. eodem scopo præmonuit illustris Seckendorff in fine libelli, nouissime recusi, Bericht und Erinnerung; saluis iis, quæ ibidem domesticis nostris scripta extant in præfatione Speneri de non dando Scandolo Pontificiis, & P. 3. serm. pœnit. p. 64. 101. 399. 222. 131. 363. Eodem tenet Dn. D. Günth. Th. Lips. CL. in diss. doctorali p. II. sq. 26. 61.

Supra §. V.

C. T. p. 185.-
197. 181. sq.
163. 23.

§ XXXI. Corruit tandem, his detectis, fundamentum II. & 12. siue prætextus piæ humilitatis ac obedientiæ. Nam non potest ex his principiis purior esse conclusio, quam sunt ipsa præmissa principia. Qualis enim sit illa *submissio*, ex formula publica professionis fidei intelligi potest. Quem eundem in finem, nos tot exempla e C. T. transcripsimus, ne quis de falsis imputationibus suspicari iure queat. Vbi rerum adsunt testimonia, nil proficiunt pigmenta verborum,

Lutheri libellus de li- ritu, totos nos fauere vere piæ humilitati ac obsequendi stuber. Christ, dio, qui abhorremus toti ab omni arrogantia, temeritate, securum notis nos parandi se libidine, κενοδοξίᾳ & ἀταξίᾳ Sed talia hæc sunt, quæ a nobis postulantur obsequiū ac humilitatis specimina, ut ea nos compellant ad illud masculum Petri & Iohannis: *Si iustum est in conspectu Dei, vos potius audire, quam Deum, iudicare, Act. IV, 19. 26.* obedere oportet Deo magis, quam hominibus. V, 29. Scriptura non laudat aliam humilitatem ac obedientiam, quam quæ est κατ' ἐπίγνωσιν, quæque ordinata & recte purgata prius per fidem sub prima tabula Decalogi, & ex

ex prima ad secundæ tabulæ officia ita transit, ne quis pia hac specie submittat se in his malitiæ hypocritarum, aut suo indulgens genio abiecte fe conformet horum fraudulentis consiliis, machinationibus, atque persecutionibus 1. Petr. I, 22. Rom. XVI, 19. II, 8. Gal. III, 1. V, 8. I, 8. seqq. 1. Cor. VII, 23. Apoc. XIX, 4. 9. 14. 2. Cor. XIII 8. Ef. VII, 11. 12.

Apostoli, *scientes timorem Domini*, cum persuadere studerent hominibus, in conscientiæ audientium manifesti esse volebant, commendantes semetipsos mera & sincera manifestatione veritatis ad omnem conscientiam hominum coram Deo, pluscerte, quam inanem obsequii gloriam relinquentes suis auditoribus 2. Cor. V, 11. I, 24. IV, 2. XI, 20. nec pro priuato ausu habebant, quod auctoris nostri est vocabulum, si quis audita libere conferret ad diuinam regulam. Absit, si ipsimet in colloquio Thoruniensi, ut *negemus*, dari PRI-VATIM uniuicuique fideli eam Sp. S. gratiam. Nisi daretur, impossibile foret Scripturas & Scripturæ credere, sicut oportet, QUANTVM CVNQVE TESTRARETVR ECCLESIA. Vere autem dixit B. Lutherus: esse hoc primum, & fore quoque ultimum argumentum contra pios: *num tu solus sapi?* At, idem inquit Lutherns, non separabit me censura ecclesiæ ab ecclesia, si iungat me veritas ecclesiæ. Potest sane cultus Dei verus, & vera in Christum fides, vita & mors beata, adeoque & salus æterna, nec non tranquillitas publica, ac fides Principibus debita, & ordo in ecclesia, vbiuis absque Papæ humano isto homagio & absque omni simili nexu ac obsequii adstitione habere locum:

Præteriri denique non debet, quod Princeps ipse vel maxime in hac obsequii declaratione loqui fingitur, satis artificios! fateor. Alls haben wir, ita habent verba ultima, nicht sehen können, wie wir vor Gott dem abscheulichen Fleck höchster und äusserster Hoffart hätten entgehen mögen, wann wir unser eigen priuat Gedüncken, in Sachen so den Glauben und wahre Verstand der Schrift betreffen, der Antiquität und allgemeinen übereinstimmenden Urtheil der Catholischen Kirchen vorziehen,

ziehen, anmassen wöllten. Derowegen wir nicht allein die Fürsichtigkeit, sondern auch der Christl. Bescheidenheit gemäß, unser eigen Urtheil in der Lehre des Glaubens, der einigen H. Cath. und Apost. Kirchen unterworffen und hiemit ewiglich wollen unterworffen haben. Scilicet non demum hodie, sed iam pridem obseruatum fuit singulare illud artificium, quo Pseudo-clericis, aliique nec iussi nec rogati, solent interpres agere Principum, hosque ita loqui facere, quam vellent ipsi ut hi loquerentur & sentirent. Anteuerunt ergo hos, & praeuent verba, formulasque lectissimas, & succurrunt paraphrasi sua valde morali de legibus modestiae ostendendæ, de auertenda omni specie abominandi fastus & presumptionis. Obliti interea inquirere in semetipsos, an cum legibus modestiae conueniat, ita sumere personam Principis, vel annos abominandi fastus reos se suosque faciant, qui ad se, hoc est, ad statum ecclesiasticum; hoc est, si placet, ad ecclesiam; eiusmodi subiectiōnem audent retrahere. (de alio periculo fastus supra 9. 2. 26. 24.) Quæ vero hæc rerum diuinarum avulvris! quæ, quæso, facies! quæ confusio! quæ consequentia, ab antiquitate ad imperium! Quod si enim quæritur, quid antiquitas uno corde docuerit, & quo pacto docuerit: quid hoc ad Principatum sacrum in his terris? in ecclesia est submissio mutua, vnius ad alterum; saluo omni bono ordine. I. Petr. V. 1. 3. 12. 13. Quæ ad salutem æternam obtinendam pertinent, plana sunt, si modo sequamur: in reliquis etiam alta pax & quies foret, nisi ubique fere obstaret φιλοπερτεύων.

An ius, quæso, episcopale circa sacra administrare Reges Christiani possint, sine proprio studio Scripturæ S. Deut. XVII, 19. 2. Reg. XXII, II. 19. XXIII, 1. sq. ? An salus publica promouetur dissimulato vero hoc officio? Meliora sane habet subinde Andr. Masius in Iosuam, Erasmus Roter. dedic. paraphras. quatuor Euangelistarum.

Plane autem ab ahusu priuato (vom eisgenen priuat gedünfen) abesse curam uniuscuiusque de religione; simplicissimis verbis enunciabant Principes Euangelici tempore Edicti Spirrensis

rensis A. 1529. causam ad *omnium curam & salutem pertinere*
sine alterius iniuria, non esse priuatam causam, sed *publicam*
singulorum. Optime quoque Landgravius Hassiae Philippus
in solenni conuentu A. 1546. in omni disceptatione, inquit,
iudicij summa merito defertur verbo Dei, quod minime est
obscurum, modo sese mens hominum accommodet. Nam,
pergit, & peccatum nobis ostendit, & ad pœnitentiam vi-
tæque emendationem nos invitat, & Christum nobis pro-
ponit, qui mundi peccata sustulit, in cuius etiam nomine De-
us est inuocandus, ut Spiritum suum sanctum nobis largiatur.
Et rursus A. 1529. Melanchthon ad Henricum VIII, R. Angl.
ob edictum, religionis causa promulgatum: phrasis osten-
dit, episcopos *autores esse*, nonte. Agnosce, quæso, Diaboli
insidias, qui quidem in primis *gubernatores* adoriri ac ten-
tare solet. Ad has res abutitur hypocitarum ingeniis, &
potentum viribus, & augetur pertinacia, & stabiliuntur ve-
teres errores. Eo usque autem dum adscenditur, quo volunt
Pontificii proprie sic dicti, & quorsum hi eorumque similes
omnia sua resoluunt: nihil spirituale per hoc impetratur,
quia nihil ita queritur. Non autem potest non nasci inde in-
finita collisio ordinum, & prava cupiditas, cœaque populo-
rum concertatio, & odium plus quam lacrymabile. Qui at-
tendit, capit, de quibus loquar proprie: quod nolim fernire
sectæ; quod tamen nolim decadere quicquam veritatis testi-
monio: quod nolim exacerbare quemquam, nedum affli-
tos iam satis sub secta, vel irretitos calamitose; quod tamen
omnium intersit, detegi fraudes & laruas, quoad fieri potest:
id quod fit sine vlla iniuria. Instat dies, quæ reuelabit *abscon-*
dita, quæque secernet confusa, in lucemque proferet, quis
Christo, eiusque sponsæ *ecclesiæ*, verbum *Dei* clarum fideliter
proponenti, amorem & honorem verum addixerit, quisue
secus. Sciunt iam peritiores, quid subsit sub eiusmodi præscri-
pta abnegatione priuati iudicij, priuatum nempe commodū
vnius ordinis & consortium. Sciunt quoque, quid sibi velint
isti præscripta exaggeratione vpm abscheulichen Glecken &c.
optant:

optantes ne sumimum ipsis esset hoc peccatum; reliquis peccatis non ita exaggeratis. Vide alium textum von Sünden und Greueln paulo post in Specil. §. 3. Puro certe affectu versandum est in doctrina de peccatis, nisi suspectos nos velimus reddere maxime. Ioh. IX, 34. 41. Quin etiam ipsis se produnt magis magisque, qui locum ecclesiae imo Christi sibi sumunt, quo in sensu ipsis sint res vel piissimorum Principum, quibus iam parum gratiae refert Romana curia; quorum vero regna & prouinciae multo pacatius se haberent, nisi Papatus esset, vel Papatus imitatio. in rem praesentem euoluatur *institutionis Ioannis Friderici*, Ducis Stetini Pomeranie A. 1554. collatis, praeter Langueti epistolas, Philippi Melanchthonis illis ad Carolum V. Imp. Franciscum I. Reg. Gall. Henricum VIII. Angl. aliasque Principes, nec non ipsius Gregorii Anhaltini Principis Schriften an hohe Potentaten in Religions-sachen. f. 367, b.-432. & Hermanni Conringii *concuSSIONe fundamentorum fideli Pontificiae*, Christiani Alethophili Antwort auf Christiani Conscientiosi Sendschreiben edit. Jen. Eiusdem Alethophili vernünftigen Gottesdienst. edit. Rig. 1685., N. L. Warnungsschreiben an eine Person von Qualität A. 1697. Fasciculo nonissimo ex Speneri scriptis collecto, tit. Geistreiche Vorstellung des Ungrundes unterschiedlicher Papistischen Lehren, similique fasciculo, qui eodem tempore Francofurti ad Mœnum prodiit, tit. gerechter Eyfer gegen das Antichristische Papisthum, sermones Speneri Dresdenses de beneficio reformationis euangelicæ præcipue exhibens.

Iob. IV, 5. 4. Atque si existimamus ostensum, quantopere a scopo *V, 4. 5. II, 26.* vero religionis, & a diuinis characteribus causæ simplicis, ac *27. Luth. T. 1.* puræ veritatis, persuasiones eiusmodi abeant. *Quibus tan-*
ken. L. f. 487. men, similibusque, quotidianis præiudiciis, omnino exuen-
dis peruincendisque, inter tot ubique præualentia scandala, nemo nisi per diuinæ vires, abnegando mundum & Pharisaismum, in fide ac obsequio J. C. crucifixi, suffecerit. Nam mundus, qui in suis rebus eodem vtitur palladio, quo statitæ illi ecclesiastici, spiritum veritatis non potest recipere *Io.*
XIV,

XIV, 17. XVI, 2. 20. XVIII, 30. Gen. XIX, 9. Luc. XIX, 14.
27. 42. 47. Ier. II, 13. 26. 31. XIII, 13. 21.

Maxime quidem in se pondus habent hæc præiudicia: sed facit mundi totius spiritus, nostraque ignauia & præsumptio melior de fraudulentis hominibus, ut speciem illa habeant quandoque, sub aliis aliisque occultata vocabulis. Minus certe speciei haberent ea, si lux doctrinæ & vigilantiæ liceret dignius inter nos, in singulis ordinibus. Plura, quæ nobis meti ipsiſ & aliis omnibus, hoc præsertim tempore, cordi habenda sunt, ne obruamur scandalis & apostasiis nouis, reperias in Speneri libello nuper cum præfatione recuso: Christliche Kluffmunterung zur Beständigkeit bey der reinen Lehre des Evangelij item. Theol. Bedencken 3. Th. p. 707. 736. sq., 887. 967. 572. 579. 618. im 4. Th. p. 297. 472. ibidem im letzten Volum im 2. Th. p. 31. 278. sq. 343. im 3. Th. p. 501. 730. 751 sqq. Consil. Lat. P. 2. p. 169. 185. 90. P. 1. p. 120. b. 159. b. 343. b. P. 3. p. 3. b. 33. b. 48. b. 52. 472. 412. 456. Evangel. Lebens-Pflichten 1. Th. p. 125. 618. 128. 60. 70. 618. 673. im 2. Th. p. 276. Bußpred. 2. Th. p. 89. 126. 163. 270. 241.

Domine, iustus es, & iustissima sunt tua iudicia: nam Es. LIX, 12.
peccata nostra, quicquid tandem fuscipiamus, respon- 1. 2.
dent contra nos. Non est, Iehovah, brevior manus tua,
quam vt seruet, neque grauior auris tua, quam vt au-
diat: sed reluctatio spiritus nostri diuisionem facit in-
ter nos, teq; Deum nostrū. Iuste punimur ingrati, per
quod peccauimus: necdum tamen agnoscimus manū Hof. V, 4. 4.
tuam, & nausea facti sumus (in modo viuendi & docen- Ier. V, 4. 5.
di) omnibus populis. Odio contemptuiq; nobis sunt, 13. 31.
qui admonent, ac ipsi ploratus nostri molesti sunt. Ipsa XVIII, 18. 10.
displacent suspiria. Etiam ecclesiastici, quasi iam sint Ezech. V, 6.
omnes conuersi, obdurant aures ad verbum pœnitentiæ. conniuemus ad mala quæq; quæ DEVM afficiunt.
Nitimus vsq; huc pertinaciter in contrarium: nam hu-

G mana

x. Cor. V, 2.
 6. II.
 Ezek. XXII,
 26. sq.
 mana vbique sunt, quæ rerum potiuntur a longo tem-
 pore, in omni vitæ genere. Alter alteri adulatur, con-
 fidit mundus in brachio possessionis suæ; contra sibi
 quisq; metuit ab accurato studio conscientiæ. Conspi-
 rant passim pseudo-politici & pseudo-clerici, & religio-
 nem quasi dominantem statuunt pro scopo tempora-
 li; testimonium autem veritatis habent pro dominatu.
 Lubentur ipsa dogmata seruire carnis coñodo; seruire
 rebus secularibus; omnisque seriæ contritioni claudi-
 tur aditus. Usque quo igitur, Deus noster! circumspici-
 mus, & vix est, qui tandem attendat: quis est, qui se
 ipsum iudicet? quis credit necesse esse, ut quis tentet
 semetipsum, an sit in fide? quis demum vult discere, ut
 ipse probet, ut cognoscat ipsem, an tu, Christe Iesu
 in ipso sis? quid ergo possint in tam extrema rerum o-
 mnium confusione recte discernere? Tu, Domine, so-
 lus nosti, quis agnoscat venientia tua iudicia, & tuam
 imploret misericordiam. Miserere nostri! Iesu Christe,
 vnica salus mundi! Iram tuam, Domine portabi-
 mus, quoniam peccauimus, & in luctu publico expe-
 etabit misera filia Sion, ne lætentur tot inimicæ no-
 stræ de nobis in perpetuum! AMEN!

Matib. 24,
 9. 38. 49.
 Apoc. XI, 10.
 33. XIII, 3. 12.
 16.
 Supra. §. 5.

Q

Voniam promisi spicilegium quoddam ex aliis sche-
 dis, quæ ad nostram tractationem pertinent, institu-
 ere: faciam breuiter, & eo ordine, quo eæ id tem-
 poris in manus meas peruererunt.

I.

Eodem, quo nostra scheda, anno, duæ distractæ aliæ
 sunt Vratislaviæ Silesiorum, Glatii vero impressæ. Una titu-
 lum habet, Päbstisches Luterthum, Episcopolaurinensi eidem
 que Principi celsissimo consecrata ab Academia, quæ voca-
 tur ibi amoris, tota scatens mere profanis illusionibus, nihil
 sane

sane spirans amoris Christiani. Altera, Grund-Ursach warum Tho N. Durchl. N. N. habe die Lutherische Religion verlassen müssen. cuius auctorem esse Jesuitam Vratislauensem Schäfferum Io. Güntherus S. Th. D. & Ecclesiastes Lipsiensis prodidit, eique ex aste respondit. Schutz-Schrifft p. 161-170. & quidem p. 166. 167. 168. ea habet, quæ paragraphum nostrum XIII. optime illustrauerunt. Ad finem vero §. XXII. pertinet huius integrum scriptum, D. Helwigo oppositum. Schutz-Schrifft. p. 170. 162. protestatur: Dass Herr P. Schäffer eine hohe Person bei gegenwärtiger Streitigkeit mit eingemischet, daran hat er nicht recht gethan. Denn wir sind nicht gesetzt in gegenwärtigen Schriften über Dieselbe zu richten, sondern ic. Idem detexit illud Academiæ amoris, Beschluss-Schrifft p. 58-65-76 91. Anhang zur Beschluss-Schrifft p. 5. sq. Conf. Sendschreiben an einen Sachsischen Theologum A. 1711. wegen der 50. Motiven, Reflexiones über den Abtritt 1707. p. 123. 124. sq. 134. Quæ autem A. 1712. Liberius quidam Verinus contra dictam epistolam (Sendschreiben) diuulgauit, rem ipsam non tangunt magis, quam illa superius narrata de excusatione in nostro exemplo §. 2. Iam etiam publice constat de nouissimis vindiciis epistolæ.

Mihi liceat hoc referre, quæ ad libellum illum (Pabstisches Luterthum) iam notaui secunda mea editione, cum spatiū tum superesset, argumentumque, quod vindicatum ibam, & fructuosum & gratum fore crederem. Argumentum continebat in verbis illis insignibus, quæ publice decantamus: es ist mit unserm Thun verlohrt ic. Quæ verba pœnitentiae studio præiudicare damnumque dare existimauit aduersarius. Qui si nihil voluisse aliud, quam vindicare pœnitentiae studium, & abusui verborum obsistere, nos nequaquam haberet repugnantes. Sunt enim inter B. Schad. nostrates ipsos, pie iam defunctos, qui serio admonuerunt, was fehlt ne quis verba in spiritu posita raperet ad carnis ignauiam mir noch aut astutiam. Igitur, vt constet, & verba illa cantici, & seq. 1. q. 37. mentem auctoris gaudere sanctissima innocentia, notandum.

1) Perperam discerpi verba & sensum ab *antecedentibus*, nam præcedit: die Gebot^r all uns gegeben sind, daß du Dein' Sünd, o Menschen-Kind! erkennen sollst, und lernen wol, wie man vor Gott recht leben sol, Kyrie, eleison! Præmunito sic peccatore, sequitur suspirium ardentissimum: das helffuns der Herr Jesus Christ, cum argumento euangelico, der unser Mittler worden ist, & agnitione nostri, quod nullæ sint nostræ vires; nullum nostrum meritum: nullum meritum ex lege, nisi meritum iræ: es ist mit unserm Thun verlohrn, verdienien doch nur eitel Zorn. Quod non in his omnibus, recte distinctis, spirat veram pænitentiam?

2) Remouetur ergo nihil aliud, quam i. opinio propriarum virium, z. opinio meriti*, eigentlich davon zu reden.
Sebast. 3. fiducia ex lege. Nec præsumere poterat Lutherus, in spr. p. 1306. u. verborum spiritualium ordinetam pio, sensuque tam pro-Spen. Th. Christ. z. p. 615. prio, quicquam desideratum iri. Vox verdienen ipsis hic similia in ingrata est. se non modo poscebat illam temporis ratio, Hæpfn. de sed multum etiam meriti hæc collisio, necessaria in con-justif. p. 4-41. deinitiatione sui ipsius, facit ad contritionem, vt peccator nouerit, se iram potius promeritum, si fouere apud se velit ullam sui ipsius fiduciam, vel etiam opinionem cultus electitii. B. Schad. c. l. Bebelius Evangelische Glaubens-Krafft p. 93. 106. immo ipse Lutherus in catech. mai. p. 453. l. 12. p. 507, l. 2. p. 375. 371. 129. 492.

Quibus necessario remotis, manet illud, indeque demum sequitur: quod Deus postea opera fidelium, qui nibil sibi sunt, euangelico respectu æstimet pretiosa, & coronet gratiosissime, neque tunc reputet ὡς illa σκίβαλα. Repete ibidem p. 453, l. 9. sqq. p. 135. 482.

3) Sic quidem porro officium recte viuendi coram DEO nullo pacto declinamus. Quærimus enim ex Christo etiam beneficium efficaciaz: das helffuns der Herr Jesus Christ! sonst iſt's mit unserm Thun verlohrn! Ipse iterum auctor interpres esto. Da stehen wir mitten in Angst und Noth, und können uns nicht selbst heraus helfen. Denn aber ist das Gesetz erkannt,

Kannit, wenn ich daraus lerne, daß ich verdammt bin, kan auch mir & Dom. 12. p.
 selbs nicht helffen, da ists Zeit, daß ich mich umsehe nach dem,
 Der es thun kan. Und das ist Christus Jesus, der eben das
 rum ist Mensch worden, und uns gleich, auf daß er uns aus
 dem Schlam hülffe, darinn wir stecken. Und das gehet also zu.
 Christus hat uns durch sein Sterben erworben den Heil. Geist.
 Der thut das Gesez für uns, und wir nicht. - den Geist kanstu
 dir selbst nicht verdienet, sondern Christus hat ihn dir verdie-
 net und erworben. Wenn ich das von Hertzen glaube, daß mir
 Christus solches gethan hat, so überkomme ich denselbigen Heil.
 Geist, der macht mich denn gar neu. Da ist mir dann alles süß-
 se, lieblich und angenehm, was Gott gebeut, und kan dann alles
 thun, was er von mir haben wil, aber nicht aus mir, sondern aus
 Krafft des, der in mir ist, wie St. Paulus sagt: ich vermag alles
 durch den, der mich mächtig machet, Christus. eben darum leh-
 ren wir den Glauben, damit das Gesez möge erfüllt werden.
 solches will ich anrichten, spricht Christus, und erfüllen, nicht al-
 lein für meine Person, sondern euch auch dazu helffen, daß ihrs
 allhie anfahet, und immer darinn fortfahret, bis ihr dorthin kom-
 met, da ihrs auch werdet ganz vollkommen erfüllt. - dazu ists
 von nöthen, von der Gnade zu predigen, daß man Rath und
 Hülffe finde, wie man zu solchem komme.

Matth. V, 17.
 Rom. VIII, 4.
 catech. Isenac.
 p. 7. 10.

4) Sæpe igitur in mentem incidit illud* Joh. Bugenhagii; *in i. ad Cor.
 si ipsa ratio aliquid rationis haberet, sic potius inferret: Si isti
 (qui Lutherani cognominantur) damnant omnem iustitiam
 humanam: multo magis damnant iniustitiam humanam. Si
 enim, quæ bona iudicamus, mala sunt coram Deo: ipsa, quæ
 vitia & peccata iudicamus, magis detestanda erunt. Unde
 sequitur, omnia humana esse nihil ad salutem. desperandum
 igitur de nobis Ita D. Pomeranus. Ita Lutherus sæpiissime.
 Utinam analogiam hanc nemo in carnis fauorem deserat!

5) Miramur ergo iure, quod aliqui in hunc usque diem
 non desinunt nobis finem istius cantici, & finem partis pri-
 mæ in cœchismo Lutheri (Gnade und alles Gutes allen, die
 G 3 solo

solche Gebote halten) sibi inuicem opponere, tanquam duo pugnantia.

Discretionem vtriusque, sicque etiam conciliationem sanam, ex ipso Luthero iam cordate ostendimus, in qua boni, quotquot sunt, acquiescent. Nec ægre nobis fecit facere etsi quam ægerrime nobis voluit) qui superiore anno Vratislauie iterum edidit *Enchiridion*, den Fleinen Catechismum, adiecta ad finem primæ partis quæstione: Kan man die Gebote Gottes auch halten? Antwort (D. Luthers die Gesetz im Mose von der Liebe Gottes und des Nächsten, die will Gott gehalten haben, und gibt darum seinen Gläubigen den H. Geist, daß sie es halten können. Loco ibi allegato, nihil repertur eius, quod allegatur: sed res nobis non est ignota vel ingrata; nisi quod monemus quæstionem hanc indiscrete fuisse formatam. Affirmare certe id possumus omni iure, quod in quæstione: Kan man die Gebote Gottes auch halten? nihil nisi *indiscretio* status causæ, utinam non ex proæfisi, peperit vtrinque controversiam. Nimis quidem lepide, nimisque etiam inconsulte, direcete scilicet contra hymnum nostrum, in monasterii cuiusdam choro adpietum alibi ad parietes legitur: mit unserm Thun ist's nicht verlohrn, wir tilgen damit Gottes Zorn. Quam parodiam, cum tanta ανθοληγη coniunctam, non approbabunt, credo, siores in R. E.

II.

Post duas hasce schedas yisæ mihi Prægentes pagellæ sunt, ad easque & alias, quarum nomen non amplius succurrat memorie, responsones: quibus commemorandis ideo non licet immorari, neque etiam operæ pretium fuerit. In manibus adhuc sunt tres plagulæ Prægentes, adpellatæ Abwischung der Thränæ, ex quibus suanæ sibi delicias fecit auctor des wiederhohlten Cath. Nicht Fehl- sondern wohl empfindlichen Gegen-wurffs p. 32. 35. nobisque insultare ita valde sibi videtur; qui eo magis confidere nitemur in Deo Domino, non in Principibus. Vnum tamen ex iis Prægen-

gensibus plagulis flosculum decerpo, quem ex olfactorio tuo ad locum 2. Petr. III, 16. dignoscendum præbent. Warum läßet ein Vater oder Mutter ihren unmündigen Kindern nicht zu, daß sie spitze Messer oder scharfe Schwerter in die Hände nehmen, als dieweil sie ihnen oder andern damit leichtlich schaden könnten? ein scharff-schneidendes Schwerdt ist Eph. 6. Das geschriebene Wort Gottes, womit die Ungelehrten ihren Seelen höchstschädlich seyn können, wann sie dunkel- und schwere Sprüche nach dem Buchstaben verstehen wollen: littera enim occidit, spiritus autem viuificat. n. 2. quos intelligent per ungelehrte, ita explicant: daß es unnöthig allen Idioten und Einfältigen, fürnehmlich aber den Weibs-Personen solche zu lesen. Pro ungelehrte, rectius scripsissent ungeliehrige, indociles, qui sunt in omni hominum genere, etiam clericorum: immo clericis omnibus seculis plus peruerterunt sacras litteras, quam laici, qui dicuntur.

De iis, quos unmündige Kinder vocant, Christus lange iudicat aliter Matth. XI, 25. Ad obiectionem ipsam responsum iam fuit pluribus supra §. 17.

A. M. DCC. Augustæ Vindelicorum Eustachius Eisenhuet, Dominicanus, scripsit *Ex Vngue Leonem*, sub eiusque scripti finem vngues ostendit. Ach Gott! ingemiscens, wie ist es doch möglich, daß in die Länge solche Schmach-Brocken catholische Monarchen verkochen und erdulden können! Quas insidias Güntherus laudatus, aduersus quem vngues illius directi sunt, a se auertit noua protestatione, qualem Schäfferro oppositam paulo ante vidimus. Vorr. zur völl. Abfertigung Eustachii Eisenhuet's, annexa dem Anfange an die Beschluß-Schrifft. Ibidem p. 63. Eisenhuetius edit insigne specimen pertinaciæ, quæ solet esse ubique in eiusmodi disputationibus, quando exclamat: daß man Luthers schaudermäßige Worte (es ist mit unserm Thun verlohn) mit der Väter Stell in etwas beschönigen will, ist gottlos,

Libelli, Wahres Cathol. Glaubens-Bekantnis, so ein grosser Fürst re. supra iam §. 2. & 13. mentionem fecimus Tribuitur a multis cuidam eS. I. Breselio. Præmittuntur principia de symbolis, de S. Scriptura, de traditionibus, de pot-

* vide supra §. state ecclesiæ. Daben Ich Mir aber (Princeps*) ita loquens in XXXI. & con- troducitur) dieses ausnehme, daß ich mich in denen punctender fer Pallauici- religion zu derer Erörterung eine hohe Wissenschaft aus der in- num in histo- nern Theologie, oder auch aus der Philosophie erfordert wird, ria C. T. P. L. aus deren Missverstand allerhand Zwist Gehäge entstehen einzua- lassen nicht gewillet bin: Bey mir im Herzen versichert, daß der seligmachende Glaube nicht an die Hochgelahrte, noch an die in den tieffsten Geheimnissen verwickelte Theologische oder Phi- losophische Wissenschaften verbunden seyn, indem mir nicht die Catheder noch Eangel übergeben ist. - Was die Contro- versie von den libris canonicis & apocryphis betrifft, meyne Ich, daß derjenige, der selbige allerdings zu unterscheiden nicht weiß, noch versteht, nicht eines Irrthums (weil nicht wissen, und irren, sehr differiren) zu beschuldigen, noch weniger der Se- ligkeit verlustig zu erkennen. - Ob wol in Curia Romana aller- hand Unordnungen, Irrthum, Sünd und Greuel ipsis factis

Supra §. 19. Durch der Prälaten affecten entstehen können, so ist doch wegen 24. 22. 26. sq. Excess einiger Privat-Leute oder Prälaten, weder die ganze Ge-

meine, noch die Clerisy gar zu verwerffen, und sind die errores Personæ von den erroribus ecclesiæ oder vielmehr Dero Amts, auch die AVLA Romana ab ecclesia zu unterscheiden. - Des- wegen ich den Röm. Papst, als ein sichtbares Haupt der Kirchen, worinn ich bin, erkenne, nicht daß er vor seinen Kopff absolut zu sprechen in Glaubens- und Kirchen-Sachen die Macht habe, son- dern - wenn er, als ein vereinigtes Haupt mit der allgemeinen Kirchen in einem rechtmäßigen concilio oecumenico in Glaubens-Sachen obgedachter massen spricht, daß er unfehlbar spre- che, weil die H. allgemeine Kirche, also versammlet, nicht irret, und den Beystand des H. Geistes hat, da doch sonst der Papst in re- bus facti unfehlbar demnach nicht seyn kan, und demnach außer obis-

obigen Stande betrachtet, auch in fide, als ein priuat - Lehrer fehlen kan, auch nicht zu hören ist, wenn er zu wider OÖttes Wort, und Meynung der H. allgemeinen Kirchen was setzen und reden sollte.

Postquam præmissa sunt principia, attinguntur ipsa controuersia capita, sed perbreuiter, inflexo iterum subinde statu quæstionis v. c. dogmatum professio incipit ex L. de concupiscentia, von der Erblust. Ich glaube, daß die Lust die Sünde gebieret Iac. 1. 15. Doch ist Nichts, und also nicht diese Lust, verdamliches in denen, die in C. I. sind, die nicht nach dem Fleische, sondern nach dem Geiste wandeln und leben. Ob uns gleich die angebohrne Lust offters zur Sünde anreizet, so wir aber derselben widerstehen, kan sie uns nicht schaden. At Concilium Tridentinum, quod similiter inde, datis principiis, facit rerum controuersarum initium, negat, quod concupiscentia hæc, quam aliquando Apostolus peccatum appellat, (vt fatentur) vere & proprie in renatis peccatum sit. Quæ profecto contradic̄ & negatio summe adficit fundamenta agnitionis peccatorum.

IV.

Spicilegio nostro colophonem imponimus, parænesi illa commendanda nobis omnibus, quæ id temporis conspecta fuit in terris nostris, titulo: Wort der Bermahnung eines Pilgrims an sein Vaterland (it. Betrachtung der ißigen Zeiten, und wie man selbige anzusehen habe. incipit ea: Haltet mir dieses Wort der Ermahnung zu gut, ihr Einwohner des Landes. Cuius Auctor, quisquis est, impleuit, si substantiam rei spectes, ut spectanda est, partes & boni ciuis, & veri Christiani; idque tam solando efficaciter Christianos, dolentes de detimento Joseph, quam peccata publica omnium ordinum proponendo quasi in tabula, cohortandoque ad maturam resipiscentiam Eodem forte auctore, eundemque in fine prodit. A. M. D. CC. Ernstl. Wahrnehmung derer gegenwärtigen Zeiten.

H

Edi-

Edidit & ego A. 1699. sub nomine *Sinceri Euangelici*
 epistolam germanice scriptam ad *Theologum Saxonum*,
 die uhr=alte Evangelische Lehre vom wahren lebendigen thätigen
 Glauben betreffend, sub cuius finem vota quoque mea feci
 pro Christianis *magistratibus*, innuens humillime, in quam
 arduo negotio versentur ipsi, hodie non minus, quam olim
 maiores ipsorum, circa diadicandas religionis caussas. In
 hac epistola inter alia *sordes fecesque Papismi* deprehendis-
 se se putauit alius (edita *confutatione* A. 1701.) tum in so-
 lenni dedicatione scripti istius, tum in tractatione ipfa p.
 69. 100. 113. 114. 135. &c. *Confutatorem* credo, si comparati-
 ue loqui licet, minus peccasse, quam alios, qui vel post
 datas ex abundantia vindicias (ad §. 34. diss. de *harmonia fi-*
dei, editionis tertiae & quartae) præcipitantiam in damnan-
 do continuarunt. Hi omnes etiam ex *spicilegio*, (quod
 iam editioni secundæ disquisitionis præsentis accesserat §. 1.)
 sanam meam mentem poterant percipere. Poterant ex in-
 augurali mea, cuius supra mentionem feci §. 25. cuiusque
 ultimam nuper paraui editionem. Poterant ex apologia
 mea dem Unfug opposita A. 1693. p. 6. 7. 44. 87. 94. sq. 102. sq.
 106. III. sq. 129. Poterant ex tractatu *de Pathmo Lutheri*, iti-
 dem nuper, sed ultimo, aduerto &c. Et quidem Prin-
 ceps, cui dedicaui apologiam A. 1693. sequente anno præ-
 sens erat (non sine ædificationis testimonio) illustri col-
 loquio de religione, cuius partem aliquam supra tetigi ad
 finem §. 22. Imo & Princeps ille maximus, cui inaugura-
 lem meam, vt inscriberem, obstrictissimus eram, nouit,
 quid constanter docuerim. Prima vice id dico, non mei
 caussa, qui omnium indignissimus sum ac minimus, sed
 quem maxime in gratiam rei ipsius, ut sciamus, quid in
Papismi vere dicti periculum coniiciat ecclesiam, quidque
 minus, & ne in inane sint signa nostri temporis.

Hæc & similia, non verborum sed rerum testimonia, ni-
 si velimus tandem reuocare serio ad animum, frustra tandem
 fuerint diputata, prædicata, consultata, dissimulata, omnia,

Vi-

Vidimus enim ætate nostra tot tantaque signa, queis ad oculos omnium sese reuelauit diuina iustitia, vt nemo excusationem habeat, qui hac gratiæ periodo adhuc abuti velit. Vix Patrum nostrorum sancta obserues tempore, quæ paucos intra annos nostros stupemus cumulata. Adeo incumbit diuina bonitas frangendæ duritiei nostræ! Dolendum vero est receptum illud grandeque cacoethes, quod culpa reiicitur ab alio in aliud. Theologi & ecclesiastici omnem fere viam mali referunt ad Politicos, & Magistratus: hi iterum ferram ducunt cum clericis: utrique tandem quiritantur de vulgo & populo: populus tam abiecto non est animo, quin ad utrosque retorqueat corruptelarum fontes. Interea nemo considerat illud, quantum oportet, singulis in id nitentibus contra vniuersos, vt eximi noxæ, saltem capitali, videantur. Recte notatur vitiosum hoc effugium ad nouissimam editionem *Breuiarii Romani*; quo ad mensem Octobrem habetur vita Teresiæ (supra laudatæ §. 26.) cui dicuntur *Principes seculi* plerunque aduersati. Non enim *Principes seculi* erant, qui res Teresiæ *Inquisitioni Hispanicæ* subdiderunt: nec *Principes seculi* præ aliis impedimento fuerunt in rebus eius peragendis: nec Princeps erat, sed unus si placet, e Confessariis, qui Tereziam iussit meditationes, in canticum Salomonis conceptas, in ignem proiicere: quia mulieribus tacendum sit in ecclesia (paulio ante §. 2.) T. 2. Obras p. 479. Recte ergo idem notatur, solius boni publici gratia, ad *elucidarium* quendam, quo *Magistratibus* opponitur sequens ἔγκλημα: *penes ipsos igitur sit & maneat τὸ redde rationem.* Reddet sane Magistratus rationem, & iudicabuntur potentes potenter: sed non debeat auctor culpam ita ab suo deuoluere velle ordine. Non ita excitari Magistratus poterunt ad salutem publicam, melius vtique ab iis curandam: ipsi Deo, qui Veritas est, displicer eiusmodi *amor partium.* Alia plane opus est depreciatione, si impetranda est gratia. Murmuret quisque primum aduersus semetipsum: deinde ostendet Deus, quid porro, monendum

dum sit in aliis. Accusemus nos ipsos, & coniungant omnes ordines orbesque terrarum deprecationes suæ. Abutantur hostes euangelii candore nostro, sed suo periculo: utinam sequantur pœnitentiam nostram, qui oderunt nos, iique sæpe ex ignorantia. Agnoscent certe aliqui magis magisque, nec in perpetuum exprobrabunt nobis ingenuam confessionem nostram. Non est proditor ecclesiæ, qui domi suæ dispicit, nec indifferenter habet doctrinam euangelicam, qui abscedit ab amore sui ipsius ordinato. Non aliis agnoscitur in Scripturis esse viri *sepiens sepem, & stans in fractura*, (der vor den Kiff steht) quam qui, deposito fupo & mendacio, veritatem sincere & absque prauo respectu tuetur. Ezech. XXII, 30. Es. XXX, 13. XXVIII, 15. sq. LIX, 16. LI, 18. sq. LXIV, 7. Ps. CVI, 23. Videantur, quæ Lutherus monuit sermone illo aureo, von guten Wercken, ad præceptum 3.

Repeto hic ergo nunc sub finem, quæ in fronte posueram editionis secundæ: *nolite iudicare nat' οψιν, sed iudicate iustum iudicium quæ enim seminauerit homo, hæc & metet.* Joh. VII, 24. 48. Gal. VI, 8. & addo nunc: *Recordare igitur, Vnde ex cideris, καὶ μετανόσον* (und dencke auch rech� zurück) & prima opera facias; sin autem minus, venienti cito & mouebo cande labrum tuum de loco suo, nisi pœnitentiam egeris, & nisi pœnitentiam egeritis, omnes similiter peribitis. Apoc. II, 5. Luc. XIII, 3. 5. 9. 26.

Mense Januario A. MDCCXIV.

In!

Hinweise

39

Signatur	Stok	
7. A . 2410		P
RS	Bub	AK
Titelaufn. AKB		
SWB ere. MAS		

FK

Bio K

Bild K

SWK

Sonderstandort	Signum	Ausleihe- vermerk

7. A 2410

